

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра філології та мовної комунікації

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

студента БІДНОЇ
Вероніки Михайлівни

академічної групи 035М-24-1 ІГСН

спеціальності 035 Філологія

на тему: «Звертання в українському казковому дискурсі: прагматично-функційні й національні особливості»

	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтингово ю	інституційно ю	
Керівник кваліфікаційної роботи	канд. філол. наук, проф. ІГНАТЬЄВА С.Є.	50		
Рецензент кваліфікаційної роботи	доктор філол. наук, проф. ЦАРЬОВА І.В.	16		
Фактор захисту				

Дніпро 2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

філології та мовної комунікації

(підпис)

Тараненко К.В.)

«---» грудня 2025 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу ступеня магістра

Студента Бідної В.М. академічної групи 035М-24-1 ІГСН

Спеціальності 035 Філологія

за освітньою програмою Українська мова та література

на тему: «Звертання в українському казковому дискурсі: прагматично-

функційні й національні особливості», затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська

політехніка» від _____ № _____

Розділ	Зміст	Термін виконання
	Визначення об'єкта, предмета, мети і завдань кваліфікаційної роботи. Затвердження графіка виконання розділів роботи.	до 10 вересня
1. Вступ	Опрацювання та систематизація науково-критичного матеріалу з обраної теми, оформлення вступу. Збір і систематизація фактичного матеріалу.	до 25 вересня
2. Теоретико-методологічний розділ	Написання I розділу «Теоретичні основи вивчення звертання в українському мовознавстві». Поняття звертання, його типи. Звертання як важливий складник лінгвокультурної характеристики українського казкового дискурсу.	до 10 жовтня
3. Дослідницько-аналітичний розділ	Написання II розділу «Звертання як експресивний засіб казкового дискурсу». Опрацювання фактичного матеріалу. Підготовка додатку.	до 15 листопада
	Написання III розділу «Звертання в казковому дискурсі: прагматичні й національні особливості». Опрацювання фактичного матеріалу. Класифікація матеріалів у додатку	до 25 листопада
5. Висновки. Список використаних джерел.	Підготовка висновків та оформлення роботи Оформлення додатку.	до 05 грудня
6. Подання тексту кваліфікаційної роботи на кафедру ФМК	Прийом кваліфікаційної роботи та занесення її в журнал вхідних надходжень кафедри	18 грудня

Завдання видано

(підпис керівника)

Ігнат'єва С.Є.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі «05» вересня 2025 року

Дата подання до екзаменаційної комісії «18» грудня 2025 року

Прийнято до виконання

Бідна В.М.

(підпис студента)

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 82 сторінки, 72 джерела, додаток .

Об'єкт дослідження: звертання, зафіксовані в українському казковому дискурсі.

Предмет дослідження: прагматично-функційні та національно-культурні особливості звертань у текстах українських казок.

Мета дослідження: визначити прагматично-функційні та національно-культурні особливості звертань в українському казковому дискурсі.

Одержані висновки та їх новизна полягають у тому, що вперше в українському мовознавстві проведено комплексне дослідження звертань у казковому дискурсі з позицій прагматично-функційного та національно-культурного підходів. Виділено типи звертань у текстах українських казок, визначено їхні кількісні та якісні параметри, а також проаналізовано роль звертань щодо експресивних засобів, емоційного забарвлення та комунікативних намірів персонажів. Запропоновано лінгвокультурну характеристику звертань як засобу формування етнокультурного коду та особливостей українського казкового дискурсу.

Результати дослідження можуть бути використані під час вивчення теорії мовної комунікації, стилістики української мови, історії української мови, а також на факультативних заняттях у вишах, ліцеях, гімназіях.

Ключові слова: казковий дискурс, звертання, казкова комунікація, експресія.

РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційна робота ступеня магістра студентки Бідної Вероніки Михайлівни «Звертання в українському казковому дискурсі: прагматично-функційні й національні виміри» присвячена актуальним питанням дослідження в українському мовознавстві, розкрито механізми

комунікативної організації казкового тексту та його вплив на сприйняття дитячої аудиторії.

Джерельною базою слугують українські авторські казки. Визначено такі ключові поняття дослідження, як «звертання», «казковий дискурс», «казкова комунікація», «експресія»; виявлені типи звертань, а також запропоновано лінгвокультурну характеристику звертань як засобу формування етнокультурного коду та особливостей українського казкового дискурсу.

RESUME

The master's degree qualification work of the student of the Bidna Veronika Mykhailivna "Address in Ukrainian fairy tale discourse: pragmatic-functional and national dimensions" is devoted to the current issues of research in Ukrainian linguistics, revealing the mechanisms of communicative organization of fairy tale text and its influence on the perception of the children's audience.

Ukrainian author's fairy tales serve as the source base. The following key concepts of the study are determined: "address", "fairy tale discourse", "fairy tale communication", "expression"; types of addresses are identified, and a linguocultural characteristic of addresses as a means of forming the ethnocultural code and features of Ukrainian fairy tale discourse is also proposed.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЗВЕРТАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	7
1.1. Поняття звертання в лінгвістиці.....	7
1.2. Типи звертань	12
1.3. Звертання як важливий складник лінгвокультурної характеристики українського казкового дискурсу.....	19
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. ЗВЕРТАННЯ ЯК ЕКСПРЕСИВНИЙ ЗАСІБ КАЗКОВОГО ДИСКУРСУ	25
2.1. Казковий дискурс і фольклорне мовлення.....	25
2.2. Кількісні параметри вживання звертань.....	28
2.3. Якісні параметри звертань вживання	31
Висновки до другого розділу.....	34
РОЗДІЛ 3. ЗВЕРТАННЯ : ПРАГМАТИЧНІ Й НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ В КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	36
3.1. Прагматичні особливості	36
3.2. Національні особливості.....	42
3.3. Лінгвокультурні особливості.....	48
Висновки до третього розділу.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження звертань у казковому дискурсі зумовлена їхньою важливою роллю у структурі комунікації казкових текстів. Звертання в українських казках не лише виконують функцію позначення адресата висловлювання, а й формують специфічну комунікативну атмосферу, спрямовану на залучення слухача або читача у сюжетну дію. Через мовні форми звертань проявляються моделі поведінки персонажів, їхні соціальні ролі, а також моральні та етичні цінності, які транслює казка. У цьому контексті дослідження звертань дає змогу глибше розкрити механізми комунікативної організації казкового тексту та вплив на сприйняття аудиторії.

Особливу актуальність має прагматичний аспект звертань, оскільки вони виконують різноманітні функції в тексті – заклик до дії, вираження емоційного стану персонажа, встановлення або підтримка соціальної дистанції між учасниками комунікації. Вивчення прагматично-функційних особливостей звертань дозволяє простежити закономірності мовної поведінки персонажів і розуміти, як за допомогою мовних засобів створюється драматургія казкового сюжету.

Національний вимір звертань у казках має значення для збереження та популяризації української культурної ідентичності. Український казковий дискурс містить унікальні форми звертань, які відображають соціокультурні традиції, етичні норми та специфіку міжособистісного спілкування в українському суспільстві. Вивчення таких мовних одиниць сприяє розкриттю етнокультурного коду національної казки та підкреслює її відмінності від аналогічних явищ у казках інших народів.

Огляд представленої наукової літератури засвідчує, що проблема звертань у сучасній лінгвістиці розглядається переважно крізь призму їхніх граматичних, семантичних і комунікативно-прагматичних параметрів. У дослідженнях Н. Алексєєвої та Н. Толстокори [1], А. Безноси [3], Н. Величко [5], І.Вихованця [7], В. Понамаренка [31], О.Пономаріва [32], Н. Рябокін

[35], системно описано статус звертання як синтаксичної одиниці, його структуру, варіативність та функції в різних типах дискурсу. Цінними є дослідження семантики та стилістики звертань у художніх і публіцистичних текстах (Д. Дмитрієва, С. Єрмоленко, Т. Саврасова-В'юн, О. Сліпченко), де показано їхню роль у створенні міжперсонального контакту, експресивності й оцінності висловлення. Окрему групу становлять праці, що вивчають звертальні формули в українській пісенній традиції, богослужбових текстах і епістолярії (Н. Данилюк, Т. Чубань, В. Олійников, Л. Шитик), підкреслюючи семантичні відтінки, культурні конотації та стійкі моделі вокативу.

Друга частина корпусу джерел безпосередньо стосується казкового дискурсу та національно-культурної специфіки мовлення персонажів. Важливими для розуміння звертань у казках є праці, присвячені загальним ознакам української народної казки, її жанровим, стилістичним, ідеологічним та ціннісним параметрам (Н. Коваленко, Н. Годзь, О. Масло, А. Гуцол, О. Вергелес, С. Лавриненко, М. Тербик, С.Омельчук, С.Маховська). Дослідження дитячого фольклору, гендерних моделей, персонажної репрезентації та фольклорних концептів (С.Боева, С.Симоненко, К. Шпілева) дають змогу глибше усвідомити, як звертання відображають ментальні, етичні та комунікативні норми української культури. Порівняльні праці з аналізу казок інших традицій (В. Гордуз, О. Сподарець, І. Трищенко, О. Руцак) розкривають специфіку українського казкового вокативного репертуару в ширшому міжкультурному контексті. Загалом наявні джерела створюють надійну теоретичну базу для дослідження прагматично-функційних і національно маркованих характеристик звертань в українському казковому дискурсі.

Об'єкт дослідження: звертання, зафіксовані в українському казковому дискурсі.

Предмет дослідження: прагматично-функційні особливості та національно-культурні особливості звертань у текстах українських казок.

Мета дослідження: виявити та дослідити прагматично-функційні та національно-культурні особливості звертань у текстах українських казок.

Для реалізації мети були досліджені такі **завдання**:

- Розглянути поняття звертання у сучасному українському мовознавстві та визначити його роль у комунікації.

- Виявити та класифікувати типи звертань у мовній системі та казковому дискурсі.

- Дослідити звертання як складник лінгвокультурної характеристики українського казкового дискурсу.

- Проаналізувати специфіку казкового дискурсу та фольклорного мовлення як контексту вживання звертань.

- Визначити кількісні та якісні параметри використання звертань у текстах українських казок.

- З'ясувати прагматичні функції звертань у казковому дискурсі та їхню роль у передачі експресії та емоцій.

- Дослідити національно-культурні особливості звертань як прояв етнокоду та мовної самобутності української казки.

- Узагальнити лінгвокультурні характеристики звертань у казковому дискурсі та їхнє значення для розуміння комунікативної моделі тексту.

Методи дослідження: теоретичний аналіз (вивчення наукових джерел з українського мовознавства, фольклористики та лінгвокультури для визначення поняття звертання); класифікаційний метод (виділення та систематизація типів звертань у мовній системі та казковому дискурсі); лінгвокультурний метод (дослідження звертань як компонента культурного коду української казки); контент-аналіз (кількісний і якісний аналіз текстів українських казок для визначення частоти, функцій та контексту використання звертань); прагматичний метод (виявлення комунікативних функцій звертань, їхньої роль у передачі емоційної та експресивної інформації).

Наукова новизна роботи. В українському мовознавстві проведено комплексне дослідження звертань у казковому дискурсі з позицій прагматично-функційного та національно-культурного підходів. Виділено типи звертань у текстах українських казок, визначено їхні кількісні та якісні параметри, а також проаналізовано роль звертань у передачі експресії, емоційного забарвлення та комунікативних намірів персонажів. Запропоновано лінгвокультурну характеристику звертань як засобу формування етнокультурного коду та особливостей українського казкового дискурсу.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані у педагогічній практиці для розробки навчальних програм та матеріалів з української мови, літератури та фольклористики, а також у лінгводидактиці для формування комунікативної та культурологічної компетентності учнів. Виявлені типи та функції звертань можуть застосовуватися при адаптації казкових текстів для навчання, у перекладі та створенні сучасних казкових творів, а також у дослідженнях етнокультурних особливостей української мови та фольклору.

Апробація результатів дослідження.

1. Бідна В., Ігнат'єва Є. Звертання в українському казковому дискурсі: прагматичні й національні особливості. *Вісник науки та освіти*. № 11(41) категорія Б. 2025. С. 547 -551
<https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/413>
2. Бідна В., Ігнат'єва Є. Казковий дискурс: фольклорне мовлення. Наука в епоху соціокультурних змін: реалії, перспективи та сталий розвиток: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, м. Дніпро, 24 жовтня 2025 р. Дніпро, 2025. 468 с. С.368 -384.
<https://surl.li/bedfub>

3. Мовно-етикетні форми звертань в казковому дискурсі: лінгвокультурологічний аспект. Образне слово Придніпров'я: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. (19 грудня 2024 р., м. Дніпро). Дніпро: «Журфонд», 2025. 126 с.

Структура роботи. Дослідження складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (72 позиції). Загальний обсяг роботи – 82 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЗВЕРТАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття звертання в лінгвістиці

Категорія звертання в лінгвістиці посідає визначне місце як фундаментальна одиниця комунікативної структури мовлення, оскільки вона поєднує граматичні, прагматичні та соціокультурні аспекти мовної взаємодії. У своїй класичній дефініції звертання – це слово або група слів, якими мовець звертається до адресата, вказуючи на того, до кого спрямована мова. Однак сучасні дослідники підкреслюють, що ця категорія набагато глибша, ніж просто синтаксична конструкція: вона відображає складні соціальні відносини, емоційні стани та комунікативні наміри учасників мовлення.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови звертання визначається як «слово або сполучення слів, що називають особу чи предмет, до яких звертається той, хто говорить» [58]. Звертання не лише позначає того, до кого спрямовано мовлення, а й відображає соціальні, емоційні та прагматичні відносини між учасниками спілкування. Через добір певних форм звертань мовець може виразити ввічливість, пошану, близькість, офіційність, іронію чи емоційне ставлення, що робить цю одиницю важливим інструментом мовленнєвої взаємодії.

А. Загнітко у «Сучасному лінгвістичному словнику» зазначає: «Звертання - слово або словосполука, що називає особу (ширше – предмет), до якого звернене мовлення або кому адресоване мовлення; інтонаційно виділений (на письмі виділення реалізується за допомогою відповідного розділового знака) компонент речення. У формально граматичному аспекті З. кваліфіковане як граматично незалежний член та інтонаційно відокремлений компонент, що називає істоти чи персоніфіковані предмети» [14, с. 213].

Н. Величко у своїй статті «Поняття звертання та його функцій із лінгвістичного погляду» аргументує, що категорія звертання має «двоїсту природу»: з одного боку – це синтаксично оформлена одиниця, найчастіше

представлена іменником або звертальною групою, що виконує граматичну функцію у реченні; з іншого - це соціально-ознакова категорія, яка відображає ставлення мовця до співрозмовника, його соціальний статус, ступінь формальності чи неформальності комунікації, а також рівень емоційної залученості у мовний акт [5, с. 23]. Звертання виступає не лише структурним елементом мови, а й потужним засобом вираження соціальної взаємодії та міжособистісних відносин, що робить його невіддільною частиною комунікативної моделі мовлення. Н. Величко підкреслює, що граматична форма звертання, його позиція в реченні, а також супутні лексичні й інтонаційні маркери створюють комплексний вплив на сприйняття висловлювання, забезпечуючи баланс між формальною структурою і прагматичною функцією мовного акта.

За дослідженням Н. Величко, форми звертання варіюють залежно від соціального контексту, історичних змін у суспільстві та етичних норм мови, що підкреслює їхню динамічну природу та чутливість до культурного середовища [5, с. 24–25]. Дослідниця виділяє дві основні групи функцій звертання: домінантні та варіативні. Домінантні функції притаманні більшості випадків використання звертання в мові, серед яких апелятивна (звертання для привертання уваги адресата) та емотивна (вираження емоційного стану мовця). Варіативні функції, навпаки, залежать від конкретної ситуації, стилю мовлення та соціального середовища, і включають, наприклад, функції етикету, демонстрації поваги або дистанціювання, а також художньо-естетичні функції у літературному дискурсі. Такий поділ дозволяє дослідниці комплексно аналізувати звертання як багатовимірне явище, яке поєднує граматичну, соціальну та прагматичну компоненти.

Також І. Сімонова та Н. Приходько наголошують на тому, що «звертання є основним вербальним засобом вираження адресованості. Воно може виступати й засобом іменування адресата, управління комунікативним

процесом, експлікації емотивних конотацій висловлювання, бути маркером ставлення одного учасника спілкування до іншого» [38, с. 67].

О. Межов, аналізуючи категорію звертання в контексті синтаксису української мови, пропонує багатосаровий підхід до її вивчення. У статті «Сучасні підходи до вивчення категорії звертання в курсі ‘Синтаксис української мови’» він ідентифікує чотири ключові виміри аналізу звертання: граматичний (позиція звертання в реченні, синтаксичні зв’язки), стилістичний (фонетичне та лексичне оформлення), лінгвопрагматичний (комунікативні наміри, стратегія звернення) і соціолінгвістичний (етикет, статус адресата, культурні маркери) [26, с. 170].

За О. Межовим, тільки комплексний аналіз граматичного, стилістичного, лінгвопрагматичного та соціолінгвістичного аспектів дає повне розуміння категорії звертання як живої комунікативної одиниці, що постійно трансформується залежно від змін у мовній практиці, соціумі та мовній нормі [26, с. 171]. Дослідник наголошує, що звертання не можна розглядати ізольовано лише як граматичну конструкцію, оскільки його функції виходять за межі синтаксису та морфології. Воно інтегрує в себе соціальні відносини, мовленнєві стратегії, культурні й етичні норми, а також прагматичні наміри мовця, формуючи комплексний комунікативний ефект, який сприймає адресат.

Ще один важливий внесок у розуміння категорії звертання належить Н. Кобченко, яка в статті «Вокатив і номінатив у функції звертання: формування мовної норми в радянський період» досліджує історію позиційної конкуренції між кличним відмінком (вокативом) і називним (номінативом) у звертаннях в українській мові [17, с. 72]. Вона показує, що в радянському мовознавчому контексті, під впливом ідеологічних та нормативних тенденцій, відбувалося значне обмеження вживання вокатива [17, с. 69]. Загалом це мало наслідки не лише для синтаксичних структур, але й для стилістики мови та соціальних практик звертання, оскільки номінатив

використовувався там, де історично або традиційно використовувався вокатив.

Крім граматичного та соціолінгвістичного модулів, звертання має і прагматичний потенціал. Дослідниця Л. Алтицева у статті «Особливості власне звертань в українському політичному дискурсі (на матеріалі передвиборчих дебатів)» аналізує, яким чином звертання в політичному мовленні стають інструментом тактичного етикету та стратегії комунікації [2, с. 3]. За її спостереженнями, під час дебатів політики обирають звертання, які підкреслюють ввічливість, персоналізацію або ж дистанцію, використовуючи соціальні маркери звертань для формування позитивного іміджу або балансування влади та взаємної поваги [2, с. 4]. Загалом, звертання в політичному дискурсі – це не просто форма звернення, а тактичний засіб комунікації, який співвідноситься зі стратегіями впливу і символічної взаємодії.

Ще один важливий аспект – семантична диференціація звертань у специфічних комунікативних та культурних контекстах, зокрема релігійному. У дослідженні «Семантична диференціація звертання (на матеріалі богослужбових текстів акафістів УПЦ)» В. Олійников здійснив ґрунтовний аналіз лексико-семантичних груп звертань, характерних для церковного дискурсу, виокремивши такі категорії, як теоніми, оніми, номінації сакральних сутностей та образно-символічні апелятиви [28, с. 56]. Дослідник показує, що звертання у богослужбових текстах мають складну семантичну природу: вони функціонують не тільки як структурні елементи комунікації між віруючим та сакральною постаттю, але й як носії глибоко усталеної релігійної традиції, втілюючи концептуальні моделі світогляду.

В. Олійников наголошує, що в акафістах звертання можуть адресуватися не лише реальним чи персоніфікованим адресатам, а й абстрактним, метафізичним поняттям, таким як Бог, святі, духовні чесноти або сакральні символи, і при цьому зберігають чітку лексико-семантичну організацію [28, с.56]. Така специфіка функціонування звертання у

релігійному дискурсі засвідчує його здатність трансформуватися відповідно до потреб жанру та культурної практики: воно перестає бути лише засобом номінації адресата і перетворюється на механізм вираження поклоніння, смирення, духовного піднесення та богословських категорій. Релігійні звертання демонструють високий ступінь експресивності та символічності, що відрізняє їх від звертань у побутовому чи художньому мовленні.

Щодо граматичних форм, важливим є внесок А. Болотнікової (Безноси) у вивчення граматичних індикаторів звертання в українській комунікативній культурі. У праці «Граматичні індикатори звертання в українській комунікативній культурі» досліджуються синтаксичні та морфологічні ознаки, які сигналізують звертання у мовленні, а також їхнє місце в етикеті ввічливості [3, с.179]. Авторка зазначає, що граматичні індикатори дозволяють мовцеві однозначно позначити присутність комунікативного акту, спрямованого на конкретного адресата, і тим самим створюють структуру мовної взаємодії, яка легко інтерпретується співрозмовником. Особливо це важливо у формалізованих або нормативних контекстах мовлення, де точність і зрозумілість звертання безпосередньо впливають на ефективність комунікації.

А. Болотнікова також підкреслює, що граматичні індикатори звертання виконують функцію соціального регулювання: через них реалізується рівень ввічливості, демонструється статус співрозмовників і відображаються культурні норми [3, с. 180]. Наприклад, вживання кличного відмінка в офіційних документах чи діловому спілкуванні сигналізує про дотримання норм етикету, тоді як субстантивовані прикметники або займенники можуть передавати як формальну, так і емоційно забарвлену конотативність.

Крім того, дослідниця Д. Дмитрієва в статті «Функційно-комунікативні вияви звертання в сучасній українській прозі» аналізує, як звертання проявляються в художньому тексті, зокрема в романах сучасних українських письменників (наприклад, Кокотюха, Жадан) [12, с. 93]. Вона демонструє, що в прозовому мовленні звертання виконують різні функції – номінативно-

контактна (встановлення або підтримка контакту), етикетна, експресивна [12, с. 93]. За словами Д. Дмитрієвої, автори художніх творів варіюють форми звертань залежно від стилістичних і сюжетних обставин, що робить звертання не лише комунікативним, а й стилістичним інструментом, що передає характер, соціальний стан та психологію персонажів [12, с. 95].

Отже, категорія звертання в українській лінгвістиці постає як багатовимірне й динамічне явище. Вона поєднує граматичну структуру й соціальне значення, прагматичні наміри й мовленнєві стратегії. Звертання не тільки вказує на адресата висловлювання, але й формує комунікативні стосунки, сигналізує статусні маркери, опосередковує емоції, і навіть несе культурно-історичний контекст. У світлі цих наукових поглядів категорія звертання є ключовим компонентом дослідження комунікативної моделі мови, а також важливим засобом аналізу культурних та соціальних процесів у мовному просторі.

1.2. Типи звертань

Типологія звертань у сучасній українській лінгвістиці є складним науковим питанням, яке охоплює граматичні, семантичні, прагматичні, соціолінгвістичні та стилістичні виміри функціонування тексту. Різні українські дослідники, серед яких Л. Ю. Алтицева, Н. Кобченко, О. Межов, В. Олійников, О. Сліпченко, а також багато мовознавців, присвячених питанням синтаксису й комунікативної прагматики – наголошують, що класифікація звертань не може бути одномірною, адже сама природа звертання є поліфункціональною та поліструктурною. Типи звертань визначаються, з одного боку, граматичною формою та місцем у синтаксичній структурі речення, а з іншого – соціальним контекстом, інтенціями мовця, емоційно-експресивним наповненням і комунікативною ситуацією.

Розглядаючи звертання як лінгвістичний феномен, дослідники підкреслюють, що його класифікація пов'язана не лише з формальними

ознаками, а й з функціями, які воно виконує в конкретному комунікативному акті.

Значну увагу приділено тому, як звертання функціонують у різних дискурсах. Л. Алтицева, аналізуючи політичний дискурс передвиборчих дебатів, зазначає, що звертання можуть бути спрямовані як до конкретного опонента чи модератора, так і до масової аудиторії, тобто вони не лише виконують контактну-апелятивну функцію, а й стають засобами стратегічного впливу, моделювання політичного іміджу та емоційної взаємодії з виборцями. У цьому контексті дослідниця описує явище «власне звертань», «напівриторичних» та «риторичних» звертань, які відрізняються за мірою реального спрямування й за тим, чи передбачається відповідь адресата [2, с. 6]. Проте багато інших дослідників підкреслюють, що подібні відмінності простежуються не лише в політичному, а й у художньому, публіцистичному, повсякденному та професійному дискурсах.

Структурно-граматичні типи звертань визначаються насамперед морфологічними індикаторами. Дослідження показують, що звертання можуть бути виражені не тільки кличним відмінком, який традиційно закріплений як базова форма вокатива в українській мові, але й номінативними формами, субстантивованими прикметниками, займенниковими формами та етикетними конструкціями. Н. Кобченко простежує історичну конкуренцію між вокативом і номінативом та показує, як суспільні, культурні й навіть ідеологічні зміни впливали на нормативні уявлення щодо правильності вживання цих форм. [17, с. 73] У радянський період, наприклад, уживання кличного відмінка часто обмежувалося, що вплинуло на стилістичні особливості та мовну практику офіційних текстів. У сучасній українській мові кличний відмінок поступово відновився, але номінативи продовжують активно функціонувати у певних жанрах, зокрема в епістолярних текстах або в дискурсах, де важливе створення нейтральної або офіційної тональності.

Також у статті Л. Шитик і Д. Кулініч проаналізовано лексико-граматичні особливості епістолярних звертань на матеріалі збірки «Листи до Олеся Гончара» (упорядник М. Степаненко). Визначено специфіку епістолярного стилю, зумовлену особливостями вживання звертань у листуванні. Описано семантичні групи звертань, зокрема: звертання-антропоніми; традиційні етикетні формули; загальні звертання, що позначають осіб за родовою чи гендерною ознакою, за ступенем спорідненості (у непрямому значенні) або за характером товариських стосунків; спеціальні звертання (назви за професією, родом діяльності, посадою, науковим ступенем чи званням); okazionalnі звертання [47, с. 36].

Семантичні типи звертань відіграють ключову роль у розкритті значеннєвого й функціонального потенціалу категорії звертання, оскільки саме через семантичну диференціацію виявляється ставлення мовця до адресата та контексту мовного акта. Звертання, як показують сучасні лінгвопрагматичні дослідження, зокрема роботи О. Сліпченко, виступають не лише як формально граматичні або синтаксичні одиниці, а як носії багат шарового смислового та емоційного змісту. Вони дозволяють мовцеві передати оцінку адресата, характер його дій чи соціальне становище, а також відобразити власне емоційне забарвлення висловлювання, підкреслити або пом'якшити емоційний ефект, встановити рівень близькості чи дистанції у взаємостосунках [40, с. 311].

Звертання можуть набувати різного емоційного та оцінного забарвлення: пестливі звертання демонструють прихильність, доброзичливість або емоційну близькість між співрозмовниками; іронічні або зневажливі – виступають як засіб вираження критики, сарказму або дистанціювання; нейтральні – використовуються для формальної або офіційної комунікації, коли головною метою є просте позначення адресата без додаткових емоційних конотативних відтінків; оцінні звертання передають конкретну оцінку, наприклад, повагу чи невдоволення; етикетні – відображають соціальні та культурні норми, демонструють дотримання

правил ввічливості та статусних взаємовідносин. Крім того, семантичні типи звертань часто перетинаються з прагматичними аспектами мовлення, адже вибір конкретної форми звертання визначається комунікативною метою мовця та соціальним контекстом ситуації, що робить категорію звертання багатовимірним явищем у лінгвістичному аналізі.

А. Загнітко в своїх дослідженнях підкреслює, що категорія звертання має багатовимірний характер і може класифікуватися за різними смисловими та структурними ознаками. Зокрема, за значенням звертання поділяють на закличні, які виконують функцію привертання уваги або апеляції до адресата, та емоційно забарвлені, що передають почуття, ставлення мовця або характер міжособистісних стосунків [53]. Крім семантичного критерію, звертання аналізують і за структурними особливостями: поширені звертання включають додаткові модифікатори, прикметники, уточнення або вставні елементи, що розширюють синтаксичну конструкцію, тоді як непоширені мають лаконічну, часто однослівну форму. Важливим є й критерію наявності оцінки: звертання можуть бути нейтральними, тобто лише вказувати на адресата без додаткового смислового забарвлення, або оцінно-кваліфікаційними, коли через лексичні чи інтонаційні засоби мовець висловлює повагу, приязнь, іронію, критику чи інші оцінки щодо співрозмовника [53].

Загалом у таблиці 1.1 відображені основні типи звертань в українській мові.

Таблиця 1.1

Основні типи звертань в українській мові

Тип звертання	Характеристика	Приклади
1. Прямі (прості) звертання	Однословні, номінативні, найчастіше вживаються у формі кличного відмінка; називають адресата без додаткових уточнень.	Маріє!, Друже!, Пане!
2. Розширені звертання	Містять означення, прикладки, уточнювальні компоненти; виконують емотивну або статусно-етикетну функцію.	Любий друже Миколо!, Шановний пане професоре!

Продовження таблиці 1.1

3. Емоційно-експресивні звертання	Відзначаються підсиленням емоційним забарвленням; передають оцінку, почуття або ставлення мовця.	Милий мій!, Ріднесенька мамочко!, Гей, ти!
4. Соціально-етикетні звертання	Маркер соціальної дистанції, ввічливості, статусу; регулюють комунікативні ролі.	Пані, Добродію, Колего, Ваша честь
5. Професійно-титулярні звертання	Назви професій, посад, рангів; уживаються для офіційної комунікації.	Пане директоре, Професоре, Лікарю
6. Родинно-побутові звертання	Уживаються в сімейному та дружньому спілкуванні; мають зменшено-пестливі, фамільярні або нейтральні форми.	Мамо, Таточку, Сестричко, Брате
7. Звертання-метафори та символічні звертання	Містять переносні або поетичні назви адресата; часто використовуються в художньому та релігійному дискурсі.	Сонце моє, Господи, Пресвята Богородице
8. Звертання до групи осіб	Окреслюють не конкретну людину, а групу, колектив, аудиторію; виконують функцію ініціації комунікативного акту.	Шановні колеги!, Дорогі друзі!, Панове!
9. Умовно-ритуальні звертання	Фіксовані традиційні формули, пов'язані з обрядами, ритуалами, церковною практикою.	Господи, помилуй!, Радуйся, Невісто неневісная!
10. Контактно-стимулюючі звертання	Вживаються з метою привернення уваги, ініціації діалогу, створення контакту.	Гей!, Послухайте!, Добрий день!
11. Фамільярні та просторічні звертання	Неформальні, інколи грубуваті або розмовні; можуть маркувати близькість або зневагу.	Хлопче, Друже, Слухай, ти

Джерело: сформовано автором.

Також варто наголосити на тому, що класифікація звертань в українській мові охоплює широкий спектр форм, які відображають як граматичні, так і соціокультурні особливості мовної комунікації. Одним із найпоширеніших типів є звертання за іменем та по батькові. Такі конструкції, наприклад «Людмило Андріївно», «Лідіє Давидівно», або «Олегу (Олеже) Тарасовичу», «Маріє Антонівно», завжди оформлюються у кличному відмінку обох компонентів [57]. Це дозволяє чітко і формально адресувати конкретну особу, підкреслюючи повагу та ввічливість у спілкуванні.

Ще один різновид – це звертання, що поєднує загальну назву та ім'я особи, наприклад, «друзе Гнате», «пані Юліє», «колего Валерію», «добродійко Ярославо», «брате Василю», «товаришу Вікторе» [57]. В таких випадках обидві частини також ставляться у кличний відмінок, що підкреслює соціальну та етикетну функцію звертання, а також належність до певної групи чи спільноти.

Звертання, що включають загальну назву та прізвище, можуть мати деякі варіації залежно від статі та історичних норм. Для чоловіків це можуть бути форми «пане Гризодубе / Гризодуб», «добродію Москаленку / Москаленко», «друзе Паливодо / Паливода», «товаришу Зерове / Зеров», де обидві частини можуть стояти в кличному відмінку або ж прізвище залишатися у називному відмінку. Для жінок, наприклад, «добродійко Калина», прізвище, як правило, не відмінюється, що відображає специфіку граматичної та соціальної реалізації гендерних відмінностей у звертаннях [57].

Особливе місце займають іноземні етикетні слова. Жіночі форми, такі як «міс», «місис», «мадам», «мадемуазель», «фройляйн», «ханум», не відмінюються і зберігають стабільну форму незалежно від синтаксичного контексту. Чоловічі форми, наприклад «сер Джон» або «сер Джоне», зазвичай вживаються у називному відмінку, при цьому клична форма практично не використовується або є омонімічною [57].

Звертання, що містять загальну назву та посаду або професію, також відображають високий рівень ввічливості та формальності: «пане полковнику», «добродію директоре», «пане вчителю», «добродію бригадире», «пане продавцю» [57]. Обидві частини таких конструкцій ставляться у кличному відмінку, що підкреслює офіційний і етикетний характер звертання.

Існують також форми звертань, що втратили чинність за правописом 1993 року, наприклад «добродію бригадир», «пане продавець», де друге слово вживалося у називному відмінку [57]. Ці форми сьогодні вважаються застарілими і практично не використовуються у сучасній літературній мові.

Окрему категорію становлять узагальнені неввічливі або просторічні звертання, наприклад «жінко», «девушка», «мужчина», «діду», «бабо» [57]. Вони свідчать про низький рівень мовної культури, відсутність етикету та невихованість, тому в офіційному або нормованому мовленні їх вживати не рекомендується (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Тип звертання	Приклад	Особливість відмінювання
1. Ім'я + по батькові	Людмила Андріївно, Лідіє Давидівно	Обидві частини у кличному відмінку
	Олегу (Олеже) Тарасовичу, Маріє Антонівно	
2. Загальна назва + ім'я	друзе Гнате, пані Юліє, колего Валерію	Обидві частини у кличному відмінку
	добродійко Ярославо, брате Василю, товаришу Вікторе	
3. Загальна назва + чоловіче прізвище	пане Гризодубе / Гризодуб, добродію Москаленку / Москаленко, друзе Паливодо / Паливода, товаришу Зерове / Зеров	Обидві частини в кличному або прізвище в називному
4. Загальна назва + жіноче прізвище	добродійко Калина	Прізвище незмінне
5. Іншомовні етикетні слова (жіночі)	міс, місис, мадам, мадемуазель, фройляйн, ханум	Не відмінюються
6. Іншомовні етикетні слова (чоловічі)	сер Джон, сер Джоне	Називний відмінок (омонімічний)
7. Загальна назва + посада / професія	пане полковнику, добродію директоре, пане вчителю	Обидві частини у кличному відмінку
8. Форми, що втратили чинність (правопис 1993 р.)	добродію бригадир, пане продавець	Друге слово у називному (застаріле)
9. Узагальнені неввічливі звертання (не рекомендовано)	жінко, дівушка, мужчина, діду, бабо	Свідчать про невихованість

Джерело: сформовано на основі [57].

Отже, категоризація звертань у сучасній українській лінгвістиці – це комплексний процес, який інтегрує формальні (морфологічні та синтаксичні), семантичні та соціолінгвістичні критерії. Розмаїття типів звертань засвідчує, що вони не тільки виконують базову апелятивну функцію, але й стають важливими маркерами соціальних відносин, культурних традицій, стилістичних норм і комунікативних стратегій. Сукупність цих підходів дає змогу розглядати звертання як складну, багатовимірну категорію, яка перебуває на перетині синтаксису, семантики, соціолінгвістики та

прагматики, і тому потребує поєднання різних методів аналізу для повного розкриття її природи.

1.3. Звертання як важливий складник лінгвокультурної характеристики українського казкового дискурсу

У жанрі народної та літературної казки звертання до персонажів, інших героїв або надприродних сил виконують не лише комунікативну функцію. Вони несуть лінгвокультурний та етикетний зміст, допомагаючи передати соціальну ієрархію, емоційність та ставлення героя до іншого. Через звертання формуються культурні моделі ввічливості та взаємин між персонажами, що відображає не лише соціальну структуру казкового світу, а й систему цінностей української культури. У казковому дискурсі звертання є невіддільною частиною мовної картини світу.

Як зазначено в авторефераті дисертації О. Масло, присвяченому національно-культурному компоненту в лексиці українських народних казок, звертання представлені як власними, так і загальними назвами [24, с. 8]. Прикладами таких звертань є «доненько», «дівонько-голубонько», «серденько», «пане милий», «голубчику-братику», «вельмишановний пане ведмедю». Ці форми не випадкові, вони несуть емотивне забарвлення, відображають норму ввічливості та демонструють соціальну структуру, як реального, так і казкового світу.

З позиції лінгвокультурології звертання є одним із складників національно-культурного компонента мови. Національно-культурний компонент відображає світогляд, культурні традиції та соціальні реалії конкретного етносу. У контексті казок звертання мають конотативний, національно-культурний сенс, що виходить за межі простої номінації [24, с. 11]. Така мовна одиниця не лише номінує персонаж, а й репрезентує ставлення до нього – з повагою, ніжністю, страхом або іншими емоційними відтінками. Таким чином, через мовні засоби казковий дискурс транслює

культурні та соціальні цінності, допомагаючи читачу або слухачу зрозуміти моделі поведінки, прийняті в українській культурі.

Важливу роль у структурі казки також відіграють формули на початку та в кінці тексту. Дослідження українських народних казок показують, що існують характерні «ініціальні» та «фінальні» кліше, які відкривають або завершують казковий наратив [65]. Ці формули часто містять звертання, інколи у звернено-іменному вигляді, наприклад, *«милі люди»* або *«добрі люди»*, що вказує на групову адресацію та культурні парадигми. Формули звертання на початку та в кінці казки виконують рамкову функцію, позначаючи перехід від реального світу до казкового і навпаки, створюючи специфічну комунікативну і емоційну атмосферу казкового тексту.

Звертання в українських казках виконують різні семантичні функції. Емоційні звертання, такі як *«серденько»*, *«голубчику»*, *«дівонько»*, передають ніжність або позитивний емоційний стан персонажів. Вони часто зустрічаються у моментах близькості або інтимності, коли герой звертається до когось, кого любить чи поважає. Інша група звертань слугує маркером соціального статусу - приклади *«пане»*, *«вельмишановний пане»* демонструють ієрархію та моделі ввічливості старовинного суспільства. Такі звертання часто поєднуються з прикладками або емпатичними формами, що підсилює їх конотативне значення [24, с. 18]. Звертання у казках нерідко супроводжуються невербальними жестами: цілуванням руки, поклоном, рукостисканням або обіймами. Ці дії підкреслюють ввічливість, повагу та належну манеру поведінки, надаючи звертанням соціально-культурного змісту.

У контексті цінностей звертання відображають важливі культурні та етичні моделі. Як показує С. Є. Корнева в статті *«Мовні засоби відображення цінностей в українських народних казках»*, звертання транслують такі цінності, як сімейні відносини, солідарність, повага до старших та соціальна гармонія. Вони підкреслюють мораль казки та її етичну основу,

демонструючи, що мовні засоби в народному дискурсі виконують не лише номінативну, а й регулятивну та виховну функцію [20, с. 121].

З точки зору наративної функції, звертання в українських народних і літературних казках виконують надзвичайно важливу роль у побудові тексту та взаємодії персонажів. Вони не лише допомагають структурувати діалог, визначати відносини між героями, а й слугують засобом передачі психологічних станів, намірів та емоційних реакцій. За допомогою звертань читач або слухач отримує додаткову інформацію про соціальну ієрархію, взаємоповагу чи конфлікт між персонажами, що значно збагачує розуміння наративного світу казки. Звертання виступають не лише як елемент мовної форми, а й як інструмент, через який розкриваються міжособистісні відносини та етичні установки казкового дискурсу.

Як зазначає Т. Саврасова В'юн у статті «Наративний підхід до інтерпретації літературної казки», звертання можуть виступати маркерами нараційної ідентичності, тобто показувати, як персонаж сприймає себе у світі та своє становище серед інших героїв [36, с. 66]. Через вибір форми звертання проявляються соціальні ролі, психологічні характеристики, а також ступінь формальності або емоційної близькості між героями.

Повторення та варіативність звертань у тексті створюють ритмічну організацію казки, надають мелодійності, посилюють емоційне сприйняття та сприяють підкресленню важливих моментів сюжету. Ю. Омельчук у дослідженні «Лінгвістичні механізми творення текстів тваринного епосу» також зазначає, що повторення звертань у структурі казки виконує функцію композиційного об'єднання діалогів і зміцнює стилістичну єдність тексту, формуючи особливий ритм і мелодику, властиву народному та літературному казковому дискурсу [29, с. 117]. Таким чином, звертання у казках одночасно слугують як засобом комунікації, так і потужним наративним прийомом, який дозволяє автору керувати емоційною та соціальною динамікою тексту.

Лінгвокультурологічний аналіз звертань дозволяє дослідити культурну ідентичність, ціннісні моделі, етикетні стереотипи та мовну картину світу.

Звертання відображають соціальні ролі, взаємини між старшими та молодшими, людьми та надприродними істотами, а також моральні установки й традиції ввічливості, властиві українській культурі. Вони формують концептуальну карту взаємодій між персонажами та сприяють розкриттю культурного та етичного змісту казки.

Навіть у контексті правової культури звертання можуть мати значення. У статті С. Лавриненко «Правова інформативність українських народних казок: лінгвокультурологічний аспект» показано, що мовні конструкції казок можуть містити «знаки правової культури» [22, с. 203]. Хоча акцент у дослідженні робиться не на звертаннях, принцип можна поширити: звертання як частина дискурсу відображають соціальні норми, авторитет, відповідальність і таким чином слугують індикаторами культурних уявлень про правопорядок і соціальні правила в народному світогляді. З огляду на це, звертання в українських казках виступають важливим лінгвокультурним інструментом, який одночасно передає емоції, соціальні відносини, культурні норми та моральні цінності, інтегруючись у наративну та емоційно-естетичну структуру казки.

Отже, звертання в українському казковому дискурсі є багаторівневим лінгвокультурним явищем, яке передає емоції, соціальні статуси, культурні норми та моральні цінності. Через звертання відображаються моделі ввічливості, поваги, солідарності та соціальної гармонії, вони формують ритмічну і наративну структуру казки, інтегрують невербальні та етичні елементи, а також допомагають розкривати культурну ідентичність українського етносу.

Висновки до першого розділу

Проведений огляд наукових підходів до вивчення звертання засвідчує, що ця категорія є однією з найбільш складних та багатограних одиниць сучасної української лінгвістики. Звертання поєднує в собі синтаксичні, морфологічні, семантичні, прагматичні та соціокультурні характеристики, що

дає підстави розглядати його як багатовимірну комунікативну одиницю, у якій віддзеркалюються мовні норми, культурні традиції й соціальні відносини. У працях Н. Величко, О. Межова, Н. Кобченко, Л. Алтицевої, В. Олійникова, А. Болотнікової та Д. Дмитрієвої підкреслюється, що звертання виконує низку ключових функцій (апелятивну, емотивну, етикетну, стилістичну, комунікативно-контактну), що робить його незамінним елементом мовленнєвої взаємодії. У межах кожної з цих функцій звертання виявляє не лише структурні особливості, а й слугує індикатором соціальних ролей, статусних відносин, культурних норм і стратегії впливу.

Водночас звертання демонструє високу динамічність, оскільки змінюється разом із суспільними нормами, комунікативними практиками й розвитком мовної системи. Історичні трансформації вокатива й номінатива, тактичне використання звертань у політичному дискурсі, символічне навантаження сакральних звертань у богослужбових текстах та стилістичне варіювання звертань у художній прозі свідчать про широкі можливості цієї одиниці у формуванні комунікативних стратегій та інтерпретації мовлення.

Сучасна українська лінгвістика демонструє, що категорія звертання є багатовимірним явищем, яке інтегрує граматичні, семантичні, прагматичні та соціокультурні аспекти мовної комунікації. Звертання виступають не лише як формально граматичні одиниці, а і як носії емоційного, оцінного та соціального змісту, що дозволяє мовцеві передавати ставлення до адресата, його статус, рівень близькості або дистанції у взаєминах, а також регулювати комунікативні ролі в різних дискурсах. Класифікація звертань охоплює широкий спектр типів – від простих іменних форм до розширених етикетних, професійних, родинних, умовно-ритуальних і контактано-стимулюючих конструкцій, що свідчить про поліфункціональний характер цієї категорії.

Крім того, вибір форми звертання визначається не лише граматичними правилами, а й соціальною ситуацією, стилістичними нормами та прагматичною метою мовця. Різноманітність звертань відображає культурні

традиції, історичні зміни у мовній практиці та рівень етикету, а також дозволяє адаптувати мовлення до різних контекстів.

Звертання в українських народних та літературних казках виступають основним лінгвокультурним елементом, який формує специфічну комунікативну, емоційну та соціальну структуру тексту. Вони відображають соціальні ролі, ієрархію, рівень ввічливості та взаємин між персонажами, одночасно передаючи культурні цінності та етичні норми українського суспільства. Через звертання читач або слухач отримує інформацію не лише про самого героя, а й про його ставлення до інших, характер його взаємодії та емоційний стан, що робить їх важливим інструментом наративної побудови казки. Повторення та ритмічне розташування звертань у тексті підкреслюють естетичну та мелодійну структуру казки, забезпечують стилістичну єдність та сприяють підсиленню емоційного ефекту на слухача або читача.

Окрім комунікативної та наративної функції, звертання виконують лінгвокультурологічну роль, будучи носіями національно-культурного сенсу. Вони демонструють традиції ввічливості, моральні установки, культурні моделі поведінки та уявлення про соціальні норми, включаючи елементи правової культури.

РОЗДІЛ 2. ЗВЕРТАННЯ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ЕКСПРЕСІЇ В КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Казковий дискурс і фольклорне мовлення

Казковий дискурс в українській традиції є складним культурно-мовним явищем, що виходить далеко за межі звичайної оповідної функції чи розважальної ролі. Українська казка формує унікальну лінгвосеміотичну систему, де поєднуються мовлення, мислення, етнокультурні знання та образи світу, властиві певній етнічній спільноті.

Фольклорне мовлення, як середовище казкового дискурсу, проявляє автентичність та глибину. Через народні казки, прислів'я, загадки та пісенну поезику передаються не лише сюжети чи художні образи, а й базові культурні концепти, що закріплені в колективному свідомості народу. Зокрема, у роботі С. Маховської та Т. Маховського на матеріалах дитячого фольклору Хмельниччини показано, що казки транслують цінності добра, зла, справедливості та моральних уроків, а також формують уявлення про правильну поведінку у суспільстві, визначають соціальні та культурні норми, що засвоюються слухачами й читачами з раннього віку [25, с. 199]. Через такі фольклорні тексти закріплюється когнітивна карта світу етнічної спільноти, фіксуються архетипи, світоглядні моделі, ставлення до природи, надприродного та соціальних взаємин, що створює у слухача або читача глибоке розуміння моральних та соціальних кодів спільноти.

Наукове дослідження В. Шабліовського підкреслює, що народні казки відіграють ключову роль у формуванні та передаванні національної картини світу й менталітету [46, с. 92]. Через казкові сюжети, образи персонажів, символіку та ритуальні елементи відображається колективний етнічний досвід, а також соціальні й культурні моделі взаємодії між людьми. Казка, будучи не просто оповіддю, а концептуальною системою, акумулює знання, традиції та цінності конкретного етносу, дозволяючи слухачеві чи читачеві усвідомлювати культурну специфіку своєї спільноти. Вона функціонує як

засіб передачі моральних норм, формування етичних орієнтирів та закріплення уявлень про добро і зло, водночас демонструючи архетипи героїв та антагоністів, які уособлюють культурні й соціальні ідеали та протиставлення.

Крім того, народна казка виконує функцію соціалізатора та культурного посередника, оскільки визначає соціальні ролі, традиції, звичаї та ритуали, що є частиною етнокультурної свідомості. Через образи та взаємодії персонажів казка формує уявлення про ієрархію, владу, правила поведінки в громаді, а також моральні й культурні стандарти, що забезпечують передачу культурного спадку наступним поколінням. В. Шабліовський наголошує, що казка як концептуальна система відображає глибину етнічної ідентичності та національної самосвідомості, роблячи її не лише літературним твором, а й важливим засобом етнокультурної комунікації [46, с. 92].

Казковий дискурс має власні стилістичні та прагматичні особливості, що забезпечують його унікальність як мовного явища. Стилїстика казки проявляється на фонологічному, лексичному та синтаксичному рівнях: у ній використовуються спеціальні ритмічні форми, повтори, кліше та формули, що створюють мелодійність, емоційне підсилення та ритмічну організацію тексту. Прагматично казка насичена імплікаціями: багато смислів передається опосередковано через контекст, поведінку персонажів, символіку та наративну конфігурацію, що дозволяє слухачеві чи читачеві реконструювати повноту культурних і соціальних значень. Така імплікативна насиченість забезпечує глибоке сприйняття тексту, роблячи казку не просто літературним твором, а багатофункціональним культурним інструментом, через який транслуються знання, цінності та традиції етнічної спільноти.

Фольклорне мовлення казок виконує важливу виховну функцію, оскільки через нього передаються моральні уроки та культурні цінності наступним поколінням. Народна казка від початку використовувалася як ефективний інструмент навчання дітей основам поведінки, етики та

соціальної взаємодії. Простота образів поєднується з яскравістю символів, а повторювані ритмічні формули та кліше сприяють легкому запам'ятовуванню тексту та його морального послання. Як зазначає С. Карпенко, традиція укладання та публікації збірників казок є не лише архівною діяльністю, а й способом збереження етнічної пам'яті, культурного спадку, мовної унікальності та національної ідентичності [15, с. 19]. Через це казковий дискурс стає посередником між минулим і сучасним, передаючи читачам або слухачам культурно, морально та соціально значущі моделі поведінки.

Казка, крім виховної, виконує й освітню функцію, оскільки через казкове мовлення формуються базові знання про світ, соціальні норми та уявлення про добро і зло. Завдяки повторюваним сюжетам, стійким образам героїв і антагоністів, а також використанню символіки, слухач чи читач поступово засвоює культурні коди етносу, формує уявлення про соціальні ролі та етичні орієнтири. Казковий дискурс, таким чином, не обмежується розважальною метою, а виконує функцію соціалізації, сприяючи передачі культурних знань та моральних норм, які є ключовими для етнокультурної свідомості.

Ще одним важливим аспектом є взаємодія казкового дискурсу з іншими культурними та мистецькими формами. Дослідження Г. Вергелес показує, що англomовні видання українських народних казок формують візуальний образ України для закордонної аудиторії, підкреслюючи мультидисциплінарний характер казки [6, с. 8]. Казковий дискурс перетинається з мистецтвом, культурологією, перекладознавством та питаннями репрезентації національної ідентичності, що забезпечує його актуальність і значущість для сучасного читача.

Отже, казковий дискурс і фольклорне мовлення в українській традиції виступають складними явищами, які інтегрують мовлення, етнокультурні знання, соціальні моделі, моральні та етичні норми, символіку та образи світу в єдину систему. Вони не лише розважають, а й формують цілісну

концептуальну картину світу, транслиують культурні та соціальні цінності, відтворюють традиції, звичаї та ритуали, а також забезпечують комунікативну, педагогічну, моральну та емоційну функцію. Саме завдяки цій багатофункціональності казковий дискурс та фольклорне мовлення залишаються ключовими елементами культурної ідентичності та мовної традиції українського народу, зберігаючи та трансформуючи етнокультурні знання для сучасних і майбутніх поколінь.

2.2. Кількісні параметри вживання звертань

Кількісні параметри вживання звертань у сучасних українських авторських казках є важливим індикатором того, як формуються міжособистісні відносини у художньому тексті, наскільки вираженою є індивідуалізація персонажів і як відбувається побудова комунікативного простору твору. Використання відсоткових показників дозволяє більш наочно оцінити частотність тих чи інших видів звертань, встановити їх функціональні особливості та зрозуміти, які комунікативні завдання виконують автори через мовні форми звертання.

Аналіз вибірки з понад 70 авторських казок сучасних українських письменників (див. Дод. А) свідчить, що приблизно 40% усіх звертань у текстах припадає на звертання за іменем. Цей показник демонструє високий рівень індивідуалізації персонажів і дозволяє автору створити емоційно насичений та «живий» діалог. Імена, як мовний засіб, виступають своєрідним маркером ідентичності персонажа, підкреслюють його унікальні риси та характер. Часте використання таких звертань також сприяє більшому залученню читача, оскільки дозволяє йому відчувати безпосередню близькість до дійових осіб твору.

Звертання, що містять титул, професію або поєднання імені з поважною формою, такі як «пане Іване», «Маріє Петрівно», складають приблизно 5% від загальної кількості звертань. Ці форми вказують на соціальне положення або статус співрозмовника і застосовуються переважно

у ситуаціях офіційного спілкування, взаємної поваги або підкреслення дистанції між персонажами. Часто їх можна зустріти у діалогах, де необхідно передати формальність взаємодії або проявити ввічливість. Важливо зауважити, що такі звертання виконують одночасно і регулятивну, і емотивну функцію: з одного боку, вони підтримують норму соціальної поведінки, а з іншого – показують ставлення героя до адресата (поважливе, обережне, ввічливе).

Особливу групу становлять звертання за родинними або соціальними зв'язками, наприклад «мама», «тато», «брат», «сестра». Вони становлять приблизно 40 % усіх звертань і відтворюють реальні комунікативні сценарії у сімейному або дружньому колі. Використання таких форм підкреслює близькість, теплоту стосунків і підтримує психологічну достовірність персонажів. Водночас це дозволяє авторам вводити в текст різноманітні емоційні нюанси: ласкавість, тривогу, роздратування або турботу, що передає соціально-побутове середовище героїв казки.

Цікаво, що звертання до тваринних персонажів, які отримують імена або милі прізвиська, займають близько 25 % усіх випадків. Це свідчить про активне використання антропоморфізації в казках та прагнення авторів створити емоційний зв'язок між читачем і нелюдськими героями. Застосування таких звертань дозволяє підкреслити характери тварин, їхні риси, а також залучити етичні та моральні мотиви: навчити турботи, дружбі, спільним цінностям. Цей тип звертань особливо характерний для дитячих казок, де важливо формувати позитивні моделі поведінки і співпереживання.

Якщо проаналізувати звертання за статевою ознакою адресата, то можна помітити, що приблизно 70 % звернень адресовані дівчаткам, 30 % - хлопчикам. Це співвідношення демонструє прагнення авторів враховувати гендерну специфіку персонажів, а також показує збалансованість у представленні хлопчиків і дівчаток як об'єктів мовної адресації.

Щодо емоційного забарвлення звертань, близько 70 % мають позитивну конотативну функцію, тобто виражають ласку, турботу або

прихильність. Приблизно 10% звертань несуть негативну конотативну функцію, проявляючи критику, застереження або покарання, а решта 20% є нейтральними і виконують чисто ідентифікаційну або регулятивну функцію, не містячи емоційного забарвлення. Такий розподіл відображає прагнення авторів збалансувати текст, забезпечуючи його емоційну насиченість, водночас не перевантажуючи читача надмірною критикою або конфліктністю.

Важливо підкреслити, що кількісні параметри у відсотках дозволяють не лише кількісно оцінити частотність різних видів звертань, а й зрозуміти їхню функціональну значущість у казковому дискурсі. Переважна більшість звертань формується за іменами, що підкреслює індивідуалізацію та створює емоційний зв'язок з читачем. Значна частка звернень адресована тваринам, що посилює художню наочність і моральну складову казок, тоді як звертання за титулом, професією або родинними зв'язками виконують допоміжну регулятивну функцію і структурно організують комунікативний простір твору.

Тип звертання	Частка (%)	Функціональне призначення
За іменем	40 %	Підкреслення індивідуалізації персонажів, створення «живого» діалогу, емоційне залучення читача, маркер ідентичності героя
За титулом / професією / поєднання з іменем	5 %	Показ соціального статусу, формальність, повага, регулятивна та емотивна функція, підкреслення дистанції між персонажами
Родинні / соціальні звертання	40 %	Відтворення сімейних і дружніх комунікативних сценаріїв, підкреслення близькості та тепла стосунків, передача емоційних нюансів (турбота, ласка, тривога, роздратування)
Звертання до тварин	25 %	Антропоморфізація, емоційний зв'язок з читачем, формування етичних та моральних мотивів, навчання турботі та дружбі
За статтю адресата	дівчаткам – 70 %, хлопчикам – 30 %	Врахування гендерної специфіки персонажів, баланс у представленні хлопчиків і дівчаток
За емоційним забарвленням	позитивні – 70 %, негативні – 10 %, нейтральні – 20 %	Вираження емоцій (позитивних або негативних), регуляція поведінки персонажів, забезпечення емоційної насиченості тексту

Джерело: сформовано автором.

Отже, аналіз кількісних параметрів вживання звертань у відсотковому вираженні демонструє, що автори сучасних українських казок свідомо комбінують різні типи звертань для створення динамічного, емоційно насиченого та соціально достовірного тексту. Ці дані дозволяють простежити, як за допомогою мовних засобів автори формують живу комунікацію між персонажами, передають характерні риси героїв і забезпечують інтерактивну взаємодію між казкою та читачем.

2.3. Якісні параметри звертань вживання

Звертання в авторських казках є однією з основних складових комунікативної та емоційної структури тексту. Вони виступають не лише як засіб комунікації між персонажами, а і як інструмент передачі соціальних, культурних і моральних норм. У сучасній українській літературі звертання займають особливе місце, адже вони дозволяють автору створювати багатовимірні образи героїв, передавати їхні емоційні переживання, соціальні ролі та взаємини з оточенням. Дослідження сучасних українських авторських казок свідчить, що звертання виконують низку важливих функцій: вони індивідуалізують персонажів, формують міжособистісні відносини, модулюють емоційний фон тексту, а також допомагають будувати інтерактивний простір між твором і читачем.

Особливу роль звертання відіграють у створенні казкового дискурсу, де важливим є не лише сюжетна лінія, а й відтворення соціальних норм, моральних цінностей, сімейних традицій і культурних контекстів. У цьому контексті звертання можна розглядати як комплексний лінгвістичний інструмент, який поєднує комунікативну, експресивну, регулятивну та виховну функції. Вони допомагають автору передати характерні риси героїв, відтворити соціальну ієрархію, підкреслити родинні чи дружні стосунки, а також створити унікальну атмосферу казкового світу.

Звертання до людей у сучасних українських авторських казках є найпоширенішими і виконують найрізноманітніші функції. Загалом їх можна класифікувати за кількома основними ознаками:

1. *За іменем.* Звертання за іменем – це найбільш безпосередня і проста форма комунікації, яка дозволяє індивідуалізувати персонажа та підкреслити його значущість у тексті. У казках часто використовуються форми афektовані або пестливі, наприклад: «Алінко», «Яриночко», «Богдано», «Маринко», «Зосюню». Такі звертання створюють ефект безпосередності, підкреслюють емоційну близькість між персонажами та сприяють залученню читача в сюжет. Для дорослих персонажів використовуються повні форми імен або поєднання імені з по батькові («Вікторіє Дмитрівно»), що передає повагу та офіційний характер спілкування. Звертання до хлопців і чоловіків зазвичай здійснюється у звертальному відмінку («Максиме», «Олівере», «Дмитрику») і вказує на дружню, наставницьку або виховну інтонацію мовця.

2. *За статтю.* Гендерно марковані звертання, наприклад «дівчинко» чи «хлопчику», відображають соціокультурні норми та індивідуальний підхід автора до героїв різної статі. Вони підкреслюють ніжність, турботу, опіку та педагогічну функцію тексту, а також створюють ефект емоційної близькості, включаючи читача у світ персонажів.

3. *За родинними зв'язками.* Родинні звертання («тату», «мамо», «сестричко», «братику», «синку», «діду», «онуку») формують інтимний, теплий простір казки. Вони відтворюють реалістичні комунікативні сценарії родинного та дружнього спілкування, передають емоційні нюанси (турботу, ласку, тривогу або роздратування) та закріплюють у читача розуміння соціальних і культурних норм родинних стосунків.

4. *За титулом і характером.* Звертання, що відображають соціальний статус або риси характеру персонажа, виконують експресивну та регулятивну функції. Наприклад, «принцесо» підкреслює високий соціальний статус,

урочистість та казкову естетику, а «злюко» чи «лінивцю» акцентують риси характеру та поведінку героя.

Також у сучасних авторських казках природні явища та предмети побуту часто наділяються ознаками особистості завдяки звертанням. Загалом це створює ефект персоніфікації та робить навколишній світ активним учасником казкового сюжету. Наприклад, звертання «Любий Вітерцю» або «Зорі, любі» передають емпатійне ставлення персонажів до природи і формують живу взаємодію між героями та світом, який їх оточує. Предмети побуту, такі як свічки, також отримують іменні форми («Бузкова Свічко», «Зелена Свічко»), що підкреслює їхню значущість у тексті та надає казці особливого шарму. Персоніфікація дозволяє автору створювати метафоричні зв'язки між персонажами і світом, активізує сюжетні події та сприяє емоційній залученості читача.

Тварини у казках також часто постають як активні учасники сюжету, а звертання до них виконують одночасно комунікативну та виховну функції. Форми на кшталт «пташко», «Лелеко», «лисицю», «хом'ячку», «курко» надають тваринам риси особистості, дозволяють їм реагувати на дії та слова інших персонажів. Такі звертання створюють ефект одушевлення та живості казки, сприяють розвитку моральних та етичних уроків, формують позитивні моделі поведінки, дружбу, турботу та співпереживання. У дитячих казках це особливо важливо, адже через звертання до тварин автор формує емоційний зв'язок між читачем і персонажами та розвиває уяву.

Отже, звертання у сучасних українських авторських казках є багатофункціональним інструментом, який одночасно виконує комунікативну, емоційну, регулятивну та виховну роль. Вони дозволяють автору індивідуалізувати персонажів, передавати їх соціальний статус, характер, вікові та родинні особливості, а також створювати живу взаємодію між героями. Використання звертань до природних явищ, предметів та тварин розширює художній простір казки, надає сюжету динамічності та морально-етичного змісту. Систематичне поєднання різних типів звертань (за

іменем, родинними зв'язками, титулом, статтю чи характером) забезпечує комплексну передачу соціокультурних норм, психологічної достовірності та емоційної насиченості твору.

Висновки до другого розділу

Казковий дискурс і фольклорне мовлення в українській традиції виконують багатогранну функцію, поєднуючи розважальний, освітній, виховний та комунікативний аспекти. Через казки передаються не лише сюжети та художні образи, а й етнокультурні знання, соціальні моделі, моральні та етичні норми, символіка і архетипи. Народна казка виступає засобом формування національної свідомості, передаючи колективний етнічний досвід, культурні коди, традиції, звичаї та ритуали, а також моделі поведінки, що закріплюють уявлення про добро і зло, соціальну ієрархію та взаємодію між людьми. Завдяки цьому казковий дискурс забезпечує цілісне сприйняття світу і формує культурну та моральну ідентичність слухача або читача.

Крім того, казковий дискурс активно взаємодіє з іншими культурними та мистецькими формами, адаптуючи етнокультурні знання до сучасних комунікаційних та культурних контекстів. Англomовні видання українських народних казок, публікації збірників та дослідження символіки демонструють, що казка є не лише носієм традиційного фольклору, а й потужним інструментом репрезентації національної ідентичності на міжнародному рівні.

Аналіз кількісних параметрів вживання звертань у сучасних українських авторських казках свідчить про те, що автори свідомо використовують різні типи звертань для створення емоційно насиченого та соціально достовірного казкового дискурсу. Переважання звертань за іменем (40 %) та родинних або соціальних форм (40 %) підкреслює індивідуалізацію персонажів, розвиток міжособистісних відносин і формування теплих, довірливих комунікативних сценаріїв. Звертання до тварин та

антропоморфізованих об'єктів (25 %) активізують художню уяву читача, сприяють емоційному залученню та передачі моральних і виховних цінностей. При цьому звертання з титулом або професією (5 %) виконують регулятивну функцію, відтворюючи соціальні та культурні норми, підкреслюючи дистанцію або повагу у взаємодії між героями.

Аналіз якісних параметрів вживання звертань у сучасних українських авторських казках демонструє їхню багатофункціональність та важливість для побудови комунікативної та емоційної структури тексту. Звертання дозволяють індивідуалізувати персонажів, підкреслювати їхні соціальні, вікові та родинні особливості, передавати риси характеру та емоційний стан, а також формувати міжособистісні відносини. Використання звертань за іменем, родинними зв'язками, титулом чи статтю забезпечує комплексну передачу соціокультурних норм і психологічної достовірності, створюючи «живу» комунікацію між героями та залучаючи читача у казковий світ.

Крім того, звертання до природних явищ, предметів та тварин розширюють художній простір казки, надають сюжету динамічності та формують морально-етичний зміст. Через персоніфікацію об'єктів та антропоморфізацію тварин автори створюють емоційний зв'язок із читачем, сприяють розвитку уяви та вихованню позитивних моделей поведінки.

РОЗДІЛ 3. ЗВЕРТАННЯ В КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ : ПРАГМАТИЧНІ Й НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ

3.1. Прагматичні особливості

У казковому дискурсі звертання є важливим комунікативним інструментом, який забезпечує ефективну взаємодію між персонажами та формує специфічну атмосферу тексту. Вони виконують низку прагматичних функцій, зокрема регулюють поведінку адресата, передають емоційне забарвлення висловлювання, відображають соціальні ієрархії, а також служать інструментом для ініціювання та підтримки комунікативного акту.

Звертання у казках часто виступають важливим засобом привертання уваги та встановлення комунікативного контакту між персонажами. Воно виконує не лише функцію ідентифікації адресата, а й спрямовує сюжетну динаміку, формує взаємодію і впливає на поведінку героїв. Наприклад, у творі О. Лапушеної «Казковий сон» використання фрази «- *Вітаємо тебе, Алінко!*» [64] має багатоаспектне прагматичне значення. Звертання не обмежується простим вітанням; воно активізує персонажа, залучає його до участі у події, встановлює точку початкової взаємодії з іншими героями, а також створює позитивну емоційну атмосферу, яка налаштовує дитячого читача на сприйняття сюжетних подій.

Аналогічний приклад можна простежити у творі А. Прутської «Пригоди Яринки та Левка», де звертання «- *Яриночко, прокидайся!*» [67] супроводжується прямим закликком до дії. Воно не лише ідентифікує адресата, а й стимулює швидку реакцію, мобілізує героїню, сприяє переходу сюжету від пасивного стану до активної дії, а також створює інтерактивний ефект: читач безпосередньо долучається до подій казки, відчуває напруження і зацікавленість у розвитку подій.

Водночас звертання у казковому дискурсі відображають соціальні та міжособистісні відносини. Вони можуть підкреслювати статус, роль, близькість або формальність стосунків між героями, демонструвати рівень

ввічливості, турботи чи дружньої зацікавленості. У творі Н. Клевцової «Кінопрем'єра або солодке життя» фраза «- *Я придумав дещо, дай мені свої гроші, Богдано...*» [61] поєднує в собі кілька прагматичних функцій. Використання імені адресата підкреслює індивідуальність персонажа, встановлює дружній та близький тон спілкування і водночас сигналізує про партнерство та готовність до спільної діяльності. Звертання виконує регулятивну функцію, бо пропонує спільну дію, закликає до взаємодії, стимулює кооперацію, а також відображає психологічну позицію мовця.

Звертання «- *Маринко, а йди-но сюди*» та «- *Маринко, ну що поробиш - дощ*» [52] демонструють прагматичну багатофункціональність. У першому випадку використання звертання супроводжується прямим закликом до дії, що активує дитину, змушує звернути увагу на мовця та виконати конкретну дію. Друге звертання носить більш заспокійливий характер, формуючи емоційний фон ситуації та демонструючи співпереживання мовця.

Подібну функцію звертання виконує й у творі Е. Заржицької «Коли засяє Зірка...», де дорослі герої звертаються до дитини через фрази: «- *Зосюню, піди хліба купи!*» або «- *Зосю! Виходь! Зосю-у!*» [55]. Ці приклади демонструють поєднання інформативної та емоційної функцій звертання. З одного боку, мовні конструкції містять конкретне повідомлення або інструкцію, спрямовану на регуляцію дій дитини. З іншого боку, повторення імені та інтонаційні варіації («Зосю-у!») створюють ефект живого спілкування, передають емоційну наповненість звернення та підкреслюють емоційний зв'язок між персонажами, що характерно для казкового дискурсу та дитячого мовлення.

Особливе значення прагматична функція звертань набуває у вираженні ввічливості, поваги та демонстрації соціального статусу між персонажами. У казці М. Щур «Казка про лінивого Антона» дитина звертається до дорослого героя через такі фрази: «- *Дякую, Вікторії Дмитрівні!*» та «- *Знаєте, Вікторіє Дмитрівно, йому лише 7 років*» [71]. Використання повного імені та по батькові у цих звертаннях не лише підкреслює соціальний та віковий статус

адресата, а й демонструє високий рівень ввічливості, тактовності та етичної культури спілкування. Водночас такі звертання виконують регулятивну функцію: вони встановлюють формальні правила взаємодії, формують комунікативний етикет, характерний для дитячого середовища та казкових сюжетів.

У творі Л. Бондар «Вчинок Максимка» прикладом такої функції є звертання до Олівера: «- *Олівере, ти найпрудкіший серед нас, тож пливи якнайшвидше до нього і повідом про біду!*» [56, с. 9]. У цьому випадку звертання виконує кілька функцій одночасно. Воно спершу привертає увагу адресата до критично важливої ситуації, активізує його сприйняття і свідомість щодо подій, що відбуваються, а потім мобілізує до швидких і цілеспрямованих дій. Завдяки цьому звертання сюжетна динаміка швидко набирає темпу, підкреслюється терміновість ситуації та створюється відчуття невідкладності, що притаманно казковим сюжетам із активною взаємодією персонажів

Подібну прагматичну функцію виконують звертання у творі І. Чабанюк «Повернення шпачка Барвінка», де звучить фраза: «- *Дякую тобі, Іванку! Тепер нам буде де жити!*» [56, с. 37]. Це звертання передає щирі емоції героя, демонструє вдячність і підкреслює важливість взаємодопомоги та співпраці. Водночас така форма звертання стимулює позитивну комунікацію між персонажами, створює ефект близькості та взаєморозуміння, формує кооперативний стиль поведінки і дозволяє читачеві усвідомити значення солідарності та підтримки у розвитку сюжетної лінії.

Звертання у казковому дискурсі також виконують функцію прямого регулювання поведінки персонажів, що стає особливо помітним у сюжетах із критичною ситуацією або необхідністю швидкого реагування. У творі Т. Бруяк «Михайликова пригода» фраза «- *Допоможи, Михайлику!*» [56, с. 32] є прямим заклик до дії. Вона не лише повідомляє інформацію, а й формує емоційний імпульс, сигналізує про невідкладність ситуації та стимулює активну поведінку адресата. Такі звертання є важливими для розвитку

сюжетної напруженості, вони активізують соціальні й когнітивні ресурси персонажів, створюють динамічну взаємодію та інтегрують читача у процес розв'язання проблеми.

У «Діти та Зайчик Степанчик» звучать звертання: «- *Степанчику, як ми можемо тобі допомогти?*» та «- *Степанчику, будь ласка, проведи нас до твоєї грядки*» [56, с. 35]. Ці звертання виконують кооперативну функцію, вони заохочують до соціальної активності, стимулюють взаємодію між героями та формують відчуття колективної участі у подіях. Крім того, вони створюють відчуття відкритої комунікації, заохочують до співпраці та взаємопідтримки. Звертання при цьому не лише координують дії персонажів, а й підкреслюють важливість комунікативного та емоційного зв'язку.

Варто зазначити, що звертання у казках виконують важливу функцію вираження емоційних станів, оцінки дій адресата та передачі ставлення мовця до нього. Вони слугують своєрідним маркером емоційного забарвлення комунікативної ситуації та дозволяють розкривати внутрішній світ персонажів. У творі Т. Івна «Казка про Урсика, або Як маленьке щастя знайшло дорогу додому» звертання «- *Ну що ж, Урсик, ласкаво просимо додому*» [59] одночасно виконує функцію привітання, прояву доброзичливості та створення емоційного комфорту для героя. Фраза передає теплоту та прийняття, формує атмосферу безпеки й затишку, стимулює позитивну взаємодію між персонажами та підкреслює цінність гостинності та турботи у сюжеті казки.

Такі функції також можна спостерігати у творах Н. Клевцової. У прикладах «- *Матвій, ну що ти таке кажеш*» [62] та «- *Глянь, Мирославе, - звернулася вона до хлопця...*» [61] звертання одночасно виконують регулятивну та корекційну функції. Вони привертають увагу до певної дії, стимулюють зміну поведінки персонажа та водночас передають оцінку мовця – легкий емоційний осуд або заохочення. Завдяки цьому читач не лише сприймає сюжет, а й розуміє психологічні мотиви та соціальні взаємозв'язки між героями.

У творі І. Чабанюк «Повернення шпачка Барвінка», де фраза «- *Дякую тобі, Іванку! Тепер нам буде де жити!*» [70] поєднує висловлення подяки з емоційною оцінкою дії персонажа та водночас мотивує його до подальшої активної участі у сюжетних подіях. Таке звертання демонструє, що у казках комунікативна дія часто носить комплексний характер: воно поєднує інформативну функцію (хто і що має робити) з емоційною (оцінка поведінки, заохочення або схвалення) та соціальною (відображення взаємин між героями).

Особливе значення у казках мають ввічливі та офіційні форми звертання, які відображають соціальні ієрархії, культурні норми спілкування та етикет. Такі звертання виконують не лише функцію позначення адресата, а й сигналізують про повагу, статус і відносини між персонажами, підкреслюючи рівень формальності комунікації. У творі Т. Івна «Казка про Урсика...» звучить звертання: «- *Шановний Інокентію, маємо важливу справу до вас, Ваша Величносте!*» [59], що демонструє поєднання ввічливих титулів із прямим закликком до дії. Це звертання не лише відображає високий соціальний статус адресата, а й створює атмосферу формальної взаємодії, у якій від персонажів очікується відповідна поведінка та дотримання норм ввічливості.

Подібні прояви ввічливості та формальності спостерігаються у творах М. Щур. Фрази «*Доброго вечора, пане Віктор*» та «- *Отож, пане Віктор*» [71] демонструють поєднання звертання за ім'ям з титулом «пан», що підкреслює культурні стандарти та соціальні норми українського казкового дискурсу. Використання таких форм звертання сигналізує про шанобливе ставлення, усвідомлення соціального статусу та ієрархії, а також забезпечує підтримку етикетних норм у взаємодії між персонажами.

Звертання до дітей або молодших персонажів у казках виконують значно ширший спектр прагматичних функцій, ніж просто привернення уваги. Вони поєднують педагогічну та виховну функції, формують соціалізацію персонажів і сприяють розвитку етичних норм, правил

поведінки та міжособистісної взаємодії. У творах В. Нестеренка, Р. Ковальчука, З. Сиводуба та Н. Клевцової фрази «- *Добрий день, хлопчику!*» [56, с. 11], «- *Стривайте, хлопці! Ви чому не прибрали все своє сміття після пікніка?*» [56, с. 16], «- *Чому ти сумуєш, хлопчику?*» [69] та «- *Хлопці, ви чули?*» [62] поєднують навчальну функцію з емоційною виразністю, спрямованою на формування соціально прийнятної поведінки. Вони показують, як дорослі або старші персонажі керують поведінкою дітей через словесні форми, демонструючи одночасно турботу, контроль та заохочення до співпраці.

Особливо важливими у казках є звертання, що виражають потреби, емоційний стан або бажання дитини. Наприклад, у творах Н. Клевцової та Т. Безушко-Граб: «- *Тату, а валізка тепер заспокоїться?*» [63] та «- *Тату, тату, я хочу братика!*» [50] відображають прагматичну функцію спонукання, тобто вони не лише інформують дорослого про конкретну ситуацію, а й передають внутрішній стан дитини, її бажання або хвилювання. Через це такі звертання стають засобом формування реалістичних соціальних взаємин у казковому світі, відображаючи динаміку сімейної взаємодії, емоційні зв'язки та рівень інтимності між персонажами.

Також звертання у казках виконують важливу прагматичну функцію привернення уваги та стимулювання дії, активно впливаючи на поведінку адресата та сприяючи розвитку сюжету. Наприклад, у творі Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка» звучить звертання: «- *Мамо, тату, у мене є домашня тваринка!*» [50]. Ця фраза одночасно привертає увагу батьків, сигналізує про значущу подію та стимулює їх до реакції, мотивуючи відповісти або відреагувати на інформацію. Таким чином, звертання виконує роль ініціатора діалогу, забезпечуючи інтерактивний контакт між персонажами та створюючи ефект живої комунікації. У цій же казці інший приклад, «- *Що то, тату?*» [50], демонструє прагматичну функцію уточнення та ініціювання бесіди, спрямованої на отримання додаткової інформації. Завдяки такому звертання формуються взаємодія та

комунікативна активність, що дозволяє не лише передати сюжетну деталь, а й підкреслити внутрішній стан і реакцію персонажа.

Крім стимулювання дії та зацікавленості, звертання в казках виконують важливу емоційну функцію, передаючи внутрішній стан персонажів та створюючи емоційне тло події. У творі Н. Клевцової «Алгебра і цукерки» Бодя радісно вигукує: «- *Мамо, я сьогодні отримав десять балів по самотійній з алгебри*» [60], що передає його захоплення та гордість за досягнення. Такі звертання дозволяють читачеві пережити емоції персонажа, співвіднести себе з його станом і посилюють ефект емпатії, що робить казковий сюжет більш живим і реалістичним.

У творі Т. Безушко-Граб «Пригоди пластикової Пляшки» дитяче захоплення передане через емоційне звертання: «- *Ой, мамусю, поглянь, яка пляшечка гарненька!*» [51]. Тут звертання одночасно передає радість та бажання поділитися позитивними емоціями з близькою людиною, створюючи атмосферу емоційної взаємодії та довіри. Воно підкреслює інтимність відносин між персонажами, дозволяє побудувати тісний емоційний контакт та формує у читача розуміння того, як дитина сприймає навколишній світ через свої відчуття та спостереження.

Отже, прагматичні особливості звертань у казковому дискурсі полягають у багатофункціональності: вони організують комунікацію, мобілізують персонажів до дій, передають емоції, регулюють взаємодію між героями, а також відображають соціальні та культурні норми. Звертання в казках органічно інтегровані у сюжетну структуру, роблячи комунікацію живою, емоційно насиченою та доступною для сприйняття дитячою аудиторією.

3.2. Національні особливості

Звертання в українських казках відображають не лише прагматичні та емоційні функції, а й національні особливості мови та культури спілкування. Вони демонструють традиційні форми взаємодії між дітьми та дорослими,

засоби вираження поваги, близькості та сімейних стосунків, які характерні для українського суспільства. У багатьох казках звертання слугують засобом не лише позначення адресата, а й передачі соціальної ролі, статусу, а також внутрішніх емоцій і ставлення мовця до співрозмовника. У творах Т. Безушко-Граб, зокрема у фразах: «- *Мамо, мені нудно! Мамо, я хочу з кимось гратись! Мамо!*» та «- *Мамо, тату, у мене є домашня тваринка!*» [50], звертання до батьків відображають традиційні українські сімейні цінності, де родина виступає центральним осередком виховання, опіки та емоційної підтримки дитини. Часте повторення імені або титулизованого звертання («мамо», «тату») підкреслює теплоту, близькість, турботу та увагу до адресата, що є характерною рисою національної моделі сімейного спілкування та передачі культурних норм поведінки.

У казках Л. Прит, В. Майора та А. Прутської звертання також демонструють специфіку українського дитячого мовлення та емоційно-етичного виховання. Наприклад, у фразі «- *Мамо, тату, а ви знаєте хоч одного співака-їжака?*» [66] помітна національна гра слів, ритмічна мелодійність та легка алітерація, що притаманні українському казковому дискурсу. Такі мовні конструкції не лише привертають увагу дитини, а й створюють образну структуру мовлення, характерну для українських фольклорних і авторських текстів. Звертання «- *Ой, яка я рада, сестричко, що твоє світло, яке освітлює всю кімнату, теж потрібне!*» [56, с. 19] підкреслює емоційність, чуттєвість та образність української дитячої мови, здатність передавати радість, захоплення і співпереживання через прості, але експресивні лексичні засоби. Водночас це демонструє важливість відображення морально-етичних цінностей у спілкуванні, формування емпатії та взаємоповаги у дитячій аудиторії.

Аналогічно, у фразі «- *Братуку, дивись!*» [67] є використання народноподібної інтонації, емоційного наголосу та характерної для українського усного мовлення живої експресії, що створює ефект безпосереднього спілкування між персонажами. Такий прийом формує

інтерактивний зв'язок між героями казки, залучає читача до подій і одночасно відображає культурну традицію живої, емоційно забарвленої мови, властиву українському фольклору та сучасній авторській казці.

Наприклад, у творі Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» фраза «- *Віддай яйце, тітко!*» [72] поєднує прямий заклик до дії з легкою експресивністю та гумористичною інтонацією, що є характерним для українських казок, де діти можуть сміливо висловлювати власну позицію, але при цьому зберігають ввічливий або дружній тон. Звертання «тітко» відображає повагу до старших, що є важливою рисою української сімейної та суспільної комунікації, водночас демонструючи близькість і неформальність спілкування, властиву дитячому мовленню. Подібним чином у творах Т. Безушко-Граб і Л. Прит звертання до дорослих або близьких родичів, «- *Дивись, бабусю, яка чудова пляшечка*» [51] або «- *Синку, у тебе все вийде!*», «*Синку, яка чудова новина!*» [66] – передають теплоту, підтримку, емоційну близькість і турботу. Такі мовні конструкції демонструють традиційні риси української родинної комунікації, де взаємодія між членами сім'ї поєднує емоційність, повагу та виховання.

У казці М. Щур «Казка про лінивого Антона» звертання «- *Ні. Дякую, синку*» [71] підкреслює ввічливу, тактовну форму спілкування, яка не лише виражає повагу до адресата, але й демонструє високий рівень етичної культури взаємодії, характерний для українського суспільства. У поєднанні з іншими прикладами з казок, такі форми звертання створюють ефект теплого, особистісного контакту між персонажами, відображають національні особливості мовлення – милозвучність, м'якість інтонації, емоційну експресивність та здатність передавати внутрішній стан героя.

Звертання в українських казках часто відображають національні культурні та мовні особливості, зокрема традиційне українське виховання, сімейні цінності, історичну самобутність та емоційний стиль спілкування. Вони передають не лише інформацію про адресата, а й відображають етичні, соціальні та історичні аспекти української культури. У творі А. Прутської

«Хто ж такий козак?» фрази «- *Діду, діду, ось цю казочку прочитай, про чоловіка з конем*» і «- *Любий мій онучку, це не просто чоловік, це – козак!*» [68] демонструють національну специфіку через відтворення українського культурного символу – козака, що є невід’ємною частиною історичної пам’яті та патріотичного виховання дітей. Звертання до старших членів родини, використання слів «діду», «онучку» та ласкавої форми «любий мій» підкреслюють теплоту, близькість і повагу у міжособистісному спілкуванні, характерні для української родинної культури.

Подібні національні особливості простежуються і в інших казках українських авторів. Наприклад, у творах Р. Ковальчук («- *Любий Вітерцю, допоможи нам провчити нечемних хлопців...*») [56, с. 16] та З. Сиводуб («- *Зорі, любі, спустіться до мене!*») [69] звертання поєднують емоційну експресію, гру слів, ласкаві та персоніфіковані форми імен. Такі мовні засоби є характерними для української дитячої мови та казкового дискурсу, де звертання виконують не лише комунікативну, а й емоційно-виховну функцію. Вони передають доброзичливість, турботу, гумор і педагогічну підтримку, відтворюють специфіку інтерактивного та образного спілкування у родині та громаді, формуючи у дітей етичні та соціальні орієнтири.

У казці В. Майор «Пригоди свічок» звертання «- *Мене взяли, бо я найкраща серед вас. Ось ти, Бузкова Свічко, куди годишся?*» та «*А ти, Зелена Свічко, взагалі вже й на свічку не схожа - потекла на свою порцелянову підставку...*» [56, с. 20] демонструють використання іменних образів із додаванням ласкавих або жартівливих відтінків, що є характерним для українського казкового стилю. У цих прикладах імена персонажів не лише позначають індивідуальні риси, а й виконують педагогічну, емоційну та розважальну функції, допомагаючи дітям розуміти моральні уроки, співпереживати героям та залучатися у сюжет. Такий підхід до звертань є типовим для українських казок, адже поєднує народну естетику, дитячу психологію та культурну самобутність, створюючи особливу атмосферу, в якій навчання, виховання та розвага тісно взаємопов’язані.

У творах Ю. Ярмиша «Тхір і курочка» звертання «- *Бач, мій сніданок сам вигулюється. Гей, Чубарочко, я тебе з'їм!*» [72] та «- *Агов, Чубарочко, прокидайся швидше та курчаток не забудь!*» [72] відображають національні особливості українського гумору, народної образності та живого, безпосереднього стилю спілкування. Вони поєднують прямий заклик до дії з легкою експресивністю, яка властива українському дитячому казковому дискурсу, створюючи ефект гри, динаміки та емоційної залученості. Таке мовне оформлення підкреслює активну участь персонажів у сюжеті, їхню емоційну відкритість і сміливість у висловленні власної позиції, що характерно для національної традиції казкарства, де гумор і педагогічна функція тісно переплітаються.

Подібна образність простежується й у творах І. Чабанюк та О. Лапушеної, де звертання до пташки («- *Гей, пташко, чого зажурилася?*» [56, с. 30], «- *Чому ти плачеш, пташко?*» [64], «- *Сідай, пташко, на своє дерево*» [64]) поєднують педагогічну функцію з емоційним забарвленням та турботою, відтворюючи українську традицію виховання, де особлива увага приділяється ніжності, ласці та повазі до природи. Використання повторів, ласкавих форм та інтонаційно забарвлених звертань підкреслює образну багатоплановість казкових ситуацій і створює ефект живого, інтерактивного спілкування, який дозволяє дитині безпосередньо відчувати внутрішній світ героїв.

Також у творі І. Чабанюк «Хом'як-рятівник» звертання «- *Хом'ячку! Лисичко!*» [56, с. 41] повторюється двічі, що підкреслює емоційну насиченість сцени та живий, безпосередній характер дитячого мовлення, властивий українській літературній традиції. Таке повторення створює ефект інтерактивності, дозволяє читачеві відчувати хвилювання або напруження героїв, а також демонструє специфіку українського способу звернення до тварин у казках, де важливо поєднувати ласку, гумор і педагогічну функцію. Крім того, такі мовні засоби допомагають формувати у дітей соціальні та

етичні орієнтири, виховують співчуття, уважність і відповідальне ставлення до живих істот, що є важливим елементом національної культурної традиції.

У творах Ю. Ярмиша «Тхір і курочка» національні особливості звертань проявляються через різноманітні мовні та стилістичні засоби, які поєднують емоційну, регулятивну та комунікативну функції. Зокрема, використання ономапоєї («- *Ко-ко-ко! Не їж мене, Тхоряко, зараз!*» [72]) створює ефект живого звукового супроводу дії та дозволяє передати природні звуки, характерні для української казкової традиції, що сприяє формуванню слухового і мовного сприйняття дітей. Імена персонажів («*Тхоряко*», «*Чубарочка*», «*Курко*») вносять у мовлення елемент гумору та індивідуалізації героїв, підкреслюючи емоційний контакт між ними. Безпосередні звернення між героями («- *Потерпи, Тхоряко!*», «*Гаразд, Курко, тільки дивись, щоб яйця свіжі були*», «*І тебе, Курочко, теж*» [72]) відтворюють українську манеру живого й образного спілкування, де важливу роль відіграє дружелюбність, турбота, увага до деталей і легка педагогічна функція. Такі конструкції допомагають дитині відчувати інтерактивність сюжету, співпереживати героям і засвоювати соціальні норми поведінки, притаманні українській культурі.

Отже, національні особливості звертань в українських казках проявляються через поєднання емоційної насиченості, образності, інтонаційної виразності та використання характерних для української мови лексичних засобів – ласкавих імен, ономапоєї, повторів і народноподібних форм. Вони не лише забезпечують живу й інтерактивну комунікацію між персонажами, а й відображають традиційні сімейні цінності, етичні норми та культурну самобутність українського суспільства. Такі мовні конструкції сприяють формуванню у дітей емоційної чутливості, поваги до старших, турботи про інших та розуміння соціальних і моральних принципів, одночасно поєднуючи педагогічну, розважальну та виховну функції, що робить казковий дискурс автентичним, доступним і цікавим для дитячої аудиторії.

3.3. Лінгвокультурні особливості

Лінгвокультурні особливості звертань у дитячих казках є важливою складовою формування мовленнєвої та соціокультурної компетенції молодших поколінь. Через звертання автори передають не лише інформацію, а й емоційне ставлення до адресата, встановлюють міжособистісні зв'язки та моделюють поведінкові та моральні норми. В українських казках звертання виступають своєрідним засобом виховання, допомагаючи дітям розуміти соціальні ролі, культурні традиції та етичні принципи спілкування. Дослідження таких мовних одиниць дозволяє простежити, як сучасні письменники поєднують національні мовленнєві традиції, індивідуальні стилістичні особливості та педагогічну спрямованість текстів, формуючи багатовимірний культурний контекст дитячого дискурсу.

Звертання в казці І. Чабанюк «Хом'як-рятівник» демонструють яскраві лінгвокультурні особливості українського дитячого мовлення, поєднуючи педагогічну функцію з емоційною насиченістю та культурним контекстом. У фразях «- Чому зажурилася, Лисичко?» [56, с. 41] та «- Постривай, Лисичко, не гарячкуй!» [56, с. 41] використання іменованого звертання «Лисичко» не лише позначає адресата, а й відтворює образний та ласкавий стиль спілкування, характерний для українських авторських та фольклорних казок. Такі форми звертань є типовими для української лінгвокультури, оскільки вони відображають етичні норми виховання, теплоту міжособистісних стосунків та емоційну близькість, що важливо для формування моральних і соціальних орієнтирів у дітей. Крім того, ласкаві та інтонаційно забарвлені звертання сприяють розвитку емпатії, чутливості та взаєморозуміння, одночасно створюючи інтерактивну атмосферу, в якій дитина може безпосередньо відчувати емоційний стан героїв.

У наступних прикладах, як-от «- Оце ти, Лисичко, марнотратниця!» [56, с. 41] та «- Ой, вибач мене, Лисичко, я так хотіла тобі допомогти, щоб ти гарною була!» [56, с. 41], простежується поєднання гумору, емоційної виразності та педагогічного наголосу, що є характерним для української

культури дитячого казкового дискурсу. Використання епітетів («марнотратниця») та виразів вибачення відображає етичні та соціальні норми українського суспільства, де взаємоповага, ввічливість та увага до почуттів інших осіб займають важливе місце. Лінгвокультурна специфіка таких звертань полягає також у поєднанні емоційної інтонації з навчально-виховним змістом, що дозволяє передавати дітям основи соціальної взаємодії та етичної поведінки через живе та образне мовлення.

Особливе значення має повторюваність звертань та інтонаційне виділення ключових слів, що підкреслює динаміку взаємодії між персонажами та створює ефект живого спілкування. Звертання до Лисички виступають не лише як мовні одиниці для позначення адресата, а й як культурні маркери, які формують уявлення дитини про типові моделі поведінки, рольові взаємини та традиції взаємодії у сімейному та соціальному середовищі. Таким чином, лінгвокультурні особливості звертань у казці «Хом'як-рятівник» проявляються через поєднання емоційної експресії, педагогічної функції, гумору та образності, що робить казку важливим засобом формування мовної, культурної та моральної компетентності дитини.

Звертання в українських казках, таких як О. Лапушена «Казковий сон» та А. Прутська «Пригоди Яринки та Левка», також демонструють характерну для національної лінгвокультури емоційність, образність і педагогічну спрямованість. Наприклад, у фразах «– Сідай, пташко, на своє дерево» [64] та «- Лелеко, лелеко, прилітай до нашого двору!» [68] використання звертання до тварин і птахів поєднує емоційний контакт із навчально-виховним аспектом казки. Ласкаві форми звертань і повтори імен персонажів підкреслюють доброзичливість, турботу та увагу до деталей поведінки героїв, створюючи інтерактивний ефект для дитини та формуючи у неї етичні та соціальні навички. Такі мовні засоби відображають традиційні українські цінності, де особлива увага приділяється гармонійному розвитку дитини через тепле спілкування.

В інших прикладах, як-от «– *Любий мій онучку, це не просто чоловік, це – козак!*» [68] та «- *Ну що, принцесо, влаштуємо змагання?*» [526, с. 28], проявляється поєднання емоційності й національної символіки. Використання ласкавих і титулованих звертань («любий мій», «принцесо») підкреслює етичну та моральну координацію спілкування, а згадка про козака відтворює історичні та культурні символи української національної традиції, що сприяє патріотичному вихованню дітей. Такі форми звертань передають не лише емоційний стан персонажів, а й інтегрують культурні та історичні знання у дитяче сприйняття світу.

У творах І. Чабанюк, Р. Ковальчук та З. Сиводуб, як у прикладах «*Попалася, злюко!*» [56, с. 41], «- *Любий Вітерцю, допоможі нам провчити нечемних хлопців...*» [56, с. 16] та «- *Зорі, любі, спустіть ся до мене!*» [69], прослідковується лінгвокультурне поєднання гумору, іронії та емоційної виразності з педагогічною функцією. Використання персоніфікацій, ласкавих звертань і прямого звернення до природних явищ чи тварин формує у дітей відчуття живого світу, розвиває уяву та здатність співпереживати персонажам. Крім того, такі мовні засоби відтворюють національну традицію української казки, де мовлення є милозвучним, динамічним, емоційно забарвленим і здатним одночасно навчати, виховувати та розважати.

Звертання в українських казках, таких як Л. Прит «Одного бажання мало» та В. Майор «Пригоди свічок», демонструють яскраві лінгвокультурні риси, характерні для дитячого мовлення в українському контексті. Наприклад, у фразях «- *Мамо, тату, а ви знаєте хоч одного співака-їжака?*» [66] та «- *Ой, яка я рада, сестричко, що твоє світло, яке освітлює всю кімнату, теж потрібне!*» [56, с. 19] відображаються емоційність, ніжність та образність звертання, які властиві українській культурі сімейного спілкування. Ласкаві форми («сестричко», «синку») і повторення імен підкреслюють теплоту, близькість та повагу у міжособистісних стосунках, створюючи інтерактивний ефект спілкування, який дозволяє дитині відчути емоційний стан персонажів та активно брати участь у сюжеті казки. Такі

конструкції демонструють національну традицію, де родина є центральним осередком виховання, підтримки та передачі культурних цінностей.

Інші приклади, як-от «- *Братуку, дивись!*» [67], «- *Віддай яйце, тітко!*» [72] та «- *Дивись, бабусю, яка чудова пляшечка*» [51], підкреслюють живий, безпосередній характер дитячого мовлення і характерну для українського дискурсу інтерактивність звертання. Вони поєднують емоційне забарвлення, педагогічну функцію та гумористичний або розважальний ефект, дозволяючи дитині одночасно сприймати навчальну інформацію та відчувати сюжетну динаміку. Використання звертань до старших, родичів та близьких осіб («тато», «мама», «бабусю», «синку») демонструє традиційну українську модель поваги, етичної взаємодії та сімейного виховання.

У творах М. Щур «Казка про лінивого Антона» та Л. Прит «Одного бажання мало» звертання «- *Ні. Дякую, синку*» [71], «*Синку, яка чудова новина!*» [66] відображають національні лінгвокультурні особливості через милозвучність, м'якість інтонації та здатність передавати внутрішній стан героя. Вони формують ефект теплого, особистісного контакту між персонажами, демонструють підтримку, турботу та морально-етичні цінності, що характерні для української родинної культури. Крім того, у творах Е. Заржицької «Пилнки-пустинки» звертання «- *Ти вже прибрав, синку?*» [54] показує практичну й виховну функцію мовлення, інтегруючи етичну та соціальну спрямованість у спілкування дітей із дорослими.

Також, у фразах «- *Дмитрику, та якого братика?*» [50] та «- *Як тебе назвати, дівчинко?*» [59] спостерігається безпосереднє звертання до дитини, яке поєднує інтонаційну м'якість, турботу та ніжність. Використання імені або загальної назви особи («Дмитрику», «дівчинко») підкреслює індивідуалізацію персонажа і створює ефект персоналізованого спілкування, що сприяє емоційному залученню дитини у сюжет. Подібні форми звертання демонструють національну культурну традицію української родинної та педагогічної комунікації, де турбота, увага та ввічливість є важливими складовими міжособистісного спілкування.

Водночас звертання, які містять формальні або шанобливі форми, такі як «- *Шановний Інокентію, маємо важливу справу до вас, Ваша Величносте!*» [59] чи «*Доброго вечора, пане Віктор*» [71], відображають українську традицію поваги до старших або осіб з певним соціальним статусом. Такі конструкції демонструють поєднання ввічливості, етикету та формальної культури мовлення, що характерно для української літературної традиції, де мовленнєві форми віддзеркалюють соціальні ролі та статус адресата. У цьому випадку звертання виконує не лише комунікативну функцію, а й соціально-культурну, формуючи у дітей почуття поваги, дотримання норм етикету та усвідомлення соціальних відносин.

Дитячі звертання в казках часто поєднують емоційну безпосередність і педагогічну функцію. Фрази на кшталт «- *Добрий день, хлопчику!*» [56, с. 11], «- *Стривайте, хлопці! Ви чому не прибрали все своє сміття після пікніка?*» [56, с. 16] або «- *Чому ти сумуєш, хлопчику?*» [69] демонструють живе, інтерактивне спілкування, властиве українській дитячій мові. Вони поєднують підтримку, виховання та моральне спрямування з емоційним забарвленням, дозволяючи дітям одночасно відчувати сюжетну динаміку і засвоювати соціальні та етичні норми поведінки. Використання форм «хлопчику», «хлопці» підкреслює ніжність, турботу та увагу до дітей, характерну для української культурної традиції виховання, де взаємодія з дітьми спрямована на розвиток емпатії та соціальної відповідальності.

Особливу роль у лінгвокультурних особливостях відіграють звертання в сімейному контексті. Такі фрази, як «- *Тату, а валізка тепер заспокоїться?*» [63], демонструють інтонаційну м'якість, близькість і довіру, що характерно для української родинної комунікації. Вони поєднують безпосередність, емоційність і турботу, створюючи ефект живого, інтерактивного діалогу, який дозволяє дитині відчути увагу та підтримку дорослих. Таким чином, лінгвокультурні особливості українських казкових звертань проявляються через поєднання емоційності, поваги, педагогічної та

моральної функції, інтерактивності й образності, що формує у дітей уявлення про соціальні ролі, культурні норми та етичні цінності.

Особливу роль у лінгвокультурному контексті відіграють звертання, що поєднують емоційну безпосередність із виховним аспектом. Фрази «- *Для когось він не дуже добрий, бо ти, Максиме, накидав обгортки із цукерок у струмок*» [10] та «- *Олівере, ти найпрудкіший серед нас, тож пливи якнайшвидше до нього і повідом про біду!*» [56, с. 9] демонструють інтерактивний, повчальний характер звертань. Вони поєднують у собі емоційне забарвлення, активну комунікацію та формування моральних цінностей, адже через звертання до конкретної дитини автори передають важливі соціальні та екологічні уроки.

Дитячі звертання часто супроводжуються елементами подяки або прохання, що підкреслює взаємоповагу та співпрацю у казковому світі. Наприклад, «- *Дякую тобі, Іванку! Тепер нам буде де жити!*» [56, с. 31] та «- *Допоможи, Михайлику!*» [56, с. 32] відображають культуру ввічливого прохання і подяки, яка формує у дітей уявлення про соціальні норми поведінки, взаємодопомогу і відповідальність. Таким чином, лінгвокультурні особливості звертань у дитячих казках поєднують родинну теплоту, етикет, моральне виховання та інтерактивність, створюючи багатовимірний культурний простір для мовного та емоційного розвитку дитини.

Отже, звертання в сучасних українських дитячих казках виконують не лише комунікативну функцію, а й лінгвокультурну роль. Вони відображають національні традиції ввічливості, формують моральні та соціальні норми поведінки, а також сприяють вихованню поваги, уваги та турботи серед дітей. Завдяки багатофункціональності звертань, автори казок створюють текст, який одночасно розвиває мовленнєву компетенцію, емоційну чутливість та культурну свідомість маленьких читачів, роблячи казку ефективним засобом навчання і виховання.

Висновки до третього розділу

Звертання у казках виконують багатогранну прагматичну функцію, поєднуючи комунікативну, регулятивну, емоційну та соціально-етичну складові. Вони не лише ідентифікують адресата, а й спрямовують його поведінку, стимулюють до активних дій, передають емоційний стан персонажів та формують міжособистісні взаємини. Звертання у казковому дискурсі здатні організувати сюжетну динаміку, створювати інтерактивний ефект для читача та підкреслювати важливість взаємодії і співпраці між героями. Завдяки цьому вони стають ефективним інструментом розвитку моральних, соціальних та етичних орієнтирів у дитячій аудиторії.

Аналіз звертань в українських казках показує, що вони виконують не лише комунікативну функцію, а і є важливим засобом передачі національних мовних та культурних особливостей. Через використання ласкавих імен, ономапопеї, повторів, емоційно забарвлених інтонацій та народноподібних форм мовлення казкові тексти передають теплоту, турботу, повагу й доброзичливість, характерні для українського сімейного та дитячого спілкування.

Національні особливості звертань у творах українських авторів, створюють живий, образний і впізнаваний казковий дискурс, що поєднує народну традицію, авторську стилістику та дитячу психологію. Вони відображають культурну самобутність українського суспільства, передають національні моделі поведінки, історичні й етнічні символи, а також сприяють формуванню гармонійного емоційного та етичного розвитку дитячої аудиторії, роблячи казкові тексти ефективним засобом виховання та розвитку.

Проведене дослідження лінгвокультурних особливостей звертань у сучасних українських дитячих казках показало, що вони виконують багатофункціональну роль у мовленні. Звертання передають не лише інформацію про адресата, а й емоційне ставлення, створюють атмосферу близькості, турботи та взаємоповаги. Через них відтворюються соціальні та

етичні норми поведінки, національні традиції спілкування та педагогічна спрямованість казкового тексту. Автори активно використовують ласкаві форми, титуловані звертання, повтори імен персонажів, інтонаційні виділення та гумор, що формує у дітей здатність до емпатії, соціальної взаємодії та розуміння культурних цінностей.

Лінгвокультурні особливості звертань у дитячих казках також сприяють формуванню моральної та культурної компетентності маленьких читачів. Вони інтегрують навчально-виховний аспект із емоційним, розважальним та символічним контекстом, створюючи багатовимірний культурний простір для розвитку мовлення та чутливості до етичних норм. Завдяки цьому казки стають ефективним інструментом не лише для розвитку мовленнєвої компетенції, а й для виховання поваги, доброзичливості та взаємопідтримки серед дітей.

ВИСНОВКИ

Визначено, що категорія звертання в сучасній українській лінгвістиці постає як багатовимірна комунікативна одиниця, що поєднує граматичні, прагматичні, стилістичні та соціокультурні характеристики. Звертання виконує не лише функцію позначення адресата, а й формує комунікативні стосунки, відображає соціальний статус, культурні норми, емоційні стани та стратегічні наміри мовця. Його варіативність у різних типах дискурсу (побутовому, художньому, політичному, релігійному) засвідчує динамічний характер цієї категорії та її здатність відображати зміни мовної практики й суспільних процесів.

Зазначено, що типи звертань у сучасній українській мові становлять багатовимірну категорію, що охоплює граматичні, семантичні, прагматичні та соціокультурні аспекти мовної комунікації. Вони охоплюють прямі іменні звертання, розширені етикетні форми, професійні, родинно-побутові, ритуальні, контактано-стимулюючі та емоційно-експресивні конструкції, які не лише називають адресата, а й передають ставлення мовця, його оцінку, рівень близькості або соціальний статус. Класифікація типів звертань дозволяє простежити закономірності їхньої граматичної побудови, семантичного навантаження та соціальної функції, що робить звертання важливим інструментом комунікативного впливу та регуляції взаємостосунків.

Наголошено на тому, що звертання в українських народних і літературних казках є важливим лінгвокультурним елементом, який виконує одночасно комунікативну, наративну та емоційно-естетичну функції. Вони відображають соціальні ролі та ієрархію, передають емоції, ставлення та психологічний стан персонажів, а також транслиують культурні цінності, етичні норми та моделі ввічливості, властиві українському етносу. Звертання допомагають структурувати діалог, підкреслюють взаємини між героями та створюють ритмічність і мелодійність казкового тексту, інтегруючи соціально-культурний, моральний і правовий контексти.

Схарактеризовано, що казковий дискурс і фольклорне мовлення в українській традиції є багатофункціональними явищами, що поєднують розважальну, освітню, виховну та комунікативну функції. Через народні казки передаються етнокультурні знання, соціальні моделі, моральні та етичні норми, символіка й архетипи, що формують уявлення про добро і зло, соціальні ролі, традиції та ритуали, а також колективний етнічний досвід і культурну ідентичність. Крім того, казковий дискурс взаємодіє з іншими культурними та мистецькими формами, адаптуючи традиційні знання до сучасних комунікаційних і культурних контекстів, що дозволяє зберігати та трансформувати етнокультурну спадщину.

Аналіз кількісних параметрів вживання звертань у сучасних українських авторських казках показує, що мовні форми звертання є важливим інструментом створення комунікативного та емоційного простору твору. Переважне використання звертань за іменем сприяє індивідуалізації персонажів і формуванню «живого» діалогу, значна частка родинних та соціальних звертань підкреслює близькість і теплоту міжособистісних стосунків, а звертання до тварин через антропоморфізацію розширюють морально-етичний вимір казок та активізують емоційне залучення читача. Розподіл звертань за статтю та емоційним забарвленням демонструє свідоме врахування автором гендерної специфіки персонажів та баланс позитивних, негативних і нейтральних конотацій, що забезпечує емоційну насиченість тексту без його перевантаження.

Якісний аналіз звертань у сучасних українських авторських казках демонструє їхню багатофункціональність та значущість для формування казкового дискурсу. Вони виконують комунікативну, емоційну, регулятивну та виховну функції, дозволяючи автору індивідуалізувати персонажів, передавати їх соціальний статус, характер, вікові та родинні особливості, а також створювати живу взаємодію між героями. Звертання до природних явищ, предметів та тварин розширює художній простір, підсилює морально-етичний аспект казки та формує емоційний зв'язок із читачем. Комплексне

поєднання різних типів звертань забезпечує психологічну достовірність, соціокультурну насиченість і динамічність твору, що робить їх невіддільним засобом побудови казкового світу.

Досліджено, що звертання у казках виконують багатофункціональну прагматичну роль: вони не лише ідентифікують адресата, а й регулюють поведінку персонажів, стимулюють активні дії, передають емоційний стан, формують соціальні та міжособистісні взаємини, а також створюють інтерактивний ефект для читача. Через використання ввічливих, офіційних та індивідуалізованих форм звертання проявляються культурні норми, соціальні ієрархії та етичні принципи спілкування. Водночас звертання організують сюжетну динаміку, підкреслюють терміновість або важливість подій і сприяють формуванню моральних, соціальних та комунікативних орієнтирів у дитячій аудиторії.

Проаналізовано, що звертання в українських казках виконують не лише комунікативну функцію, а й відображають національні мовні та культурні особливості, характерні для українського дитячого та сімейного спілкування. Використання ласкавих імен, ономапопеї, повторів та емоційно забарвлених інтонацій створює живий, образний та інтерактивний дискурс, що поєднує педагогічну, емоційну та розважальну функції. Такі мовні засоби дозволяють дітям засвоювати морально-етичні й соціальні норми поведінки, виховують емпатію, увагу та повагу до оточуючих, а також передають культурну самобутність українського суспільства, історичні та етнічні символи. Завдяки цьому казкові тексти стають не лише доступними й цікавими для дитячої аудиторії, а й ефективним засобом виховання, розвитку та формування національної ідентичності.

Визначено, що лінгвокультурні особливості звертань у сучасних українських дитячих казках проявляються через поєднання емоційної виразності, педагогічної функції та культурного контексту. Використання ласкавих форм, повторів імен персонажів, титулованих звертань та інтонаційного виділення слів дозволяє автору передавати не лише

інформацію, а й ставлення до адресата, моделювати міжособистісні стосунки, виховувати моральні та соціальні навички. Такі звертання відображають національні мовленнєві традиції, традиції сімейного спілкування, ввічливість, повагу до старших і близьких, а також формують у дітей емпатію, здатність співпереживати та розуміти соціальні ролі. Через інтерактивність, образність і гумор ці мовні одиниці створюють багатовимірний культурний простір, у якому дитина одночасно засвоює етичні норми, культурні цінності та особливості української комунікаційної традиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева Н. О., Толстокора Н. Г. Звертання як синтаксична одиниця. Теоретичний і дидактичний аспекти. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. № 35-36. С. 14-24.
2. Алтицева Л. Ю. Особливості власне звертань в українському політичному дискурсі (на матеріалі передвиборних дебатів). *Українська мова. Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Т. 34 (73), № 5. С. 1-6.
3. Безноса А.П. Граматичні індикатори звертання в українській комунікативній культурі. *Науковий вісник ХДУ. Сер. "Лінгвістика"*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. С. 178–181.
4. Боева Е. Гендерний аспект в українських та англійських народних чарівних казках. *Літературна творчість Григорія Сковороди й сучасність (до 300-річчя від дня народження)* : збірн. наук. статей. Одеса : Університет Ушинського, 2022. С. 123-132.
5. Величко Н. М. Поняття звертання та його функцій із лінгвістичного погляду. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Перекладознавство та міжкультурна комунікація»*. 2017. Вип. 4. С. 22-28.
6. Вергелес Г. Р. Між казкою та ідентичністю: візуальний образ України у книзі *Cossack Fairy Tales and Folk Tales*. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. Вип. 2. С. 6–12.
7. Вихованець І. Звертання. Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2000. С. 184.
8. Годзь Н.Б. Ментальні особливості українців через призму казок. *Вісник ХНУ «Глобалізм. Суспільство. Особистість»*. Серія: Теорія культури і філософські науки. 2002. № 562. С. 49–54.
9. Гордуз В. Особливості використання лінгвостилістичних засобів у авторських англійськомовних літературних казках «Little Daylight»: Sara

Cone Bryant, «Raggylug»: Sara Cone Bryan, «The Lion and the Gnat»: Rev. Albert E. Sims, «The River Bank»: Kenneth Grahame, «The Piper At the Gates of Dawn»: Kenneth Grahame, Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince, Pullman P. Northern Lights. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 26-27 листопада 2020 р.)* : зб. тез / редкол. Т. О. Євтушина, Л. І. Прокопенко. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2020. С. 34-38.

10. Гуцол А. Особливості відтворення фольклорних елементів при перекладі українських народних казок. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* : Лінгвістичні науки : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2020. № 31. С. 118-133.

11. Данилюк Н. Семантико-стилістичні особливості народнопісенних звертань. Українська мова. *Науково-теоретичний журнал Інституту української мови Національної академії наук України*. 2011. № 4. С. 32-39

12. Дмитрієва Д. М. Функційно-комунікативні вияви звертання в сучасній українській прозі (на матеріалі романів А. Кокотюхи та С. Жадана). *Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки*. 2015. № 1-2. С. 91-97.

13. Єрмоленко С. І. Вплив персоніфікації на вокатив (на матеріалі сучасної української прози). *Південний архів : Збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки»*. 2019. № 78. С. 14-18.

14. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. Харків, 920 с.

15. Карпенко С. До дискурсу укладання збірника казок: традиція та пошук оригінальності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. С.: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. 2022. Вип. 1(31). С. 17-20.

16. Кердівар Н. І. Способи творення оповідної структури у малій прозі М. Трублаїні. *Вісник СумДУ. Серія Філологія*. Суми. 2008. №2, С. 88-93.
17. Кобченко Н. Вокатив і номінатив у функції звертання: формування мовної норми в радянський період. *Мова: класичне - модерне - постмодерне*. 2021. Вип. 7. С. 68-91.
18. Коваленко І. Ю. Анімалістична казка як вид казки. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 198-201.
19. Кодола М., Костюк Т. П. Літературна казка як художній феномен. *Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019» / XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених, 2019. С. 534-535.*
20. Корнєва С. Є. Мовні засоби відображення цінностей в українських народних казках. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : зб. статей III Міжнар. наук.-практ. конф. (31 травня – 01 червня 2018 р., м. Полтава). Полтава : Астроя, 2018. С. 118-123.
21. Копусь О. А. Ідіостиль Леся Подерв'янського: використання суржику (на матеріалі п'єси «Казка про репку, або хулі не ясно?»). *Вісник ОНУ. Сер.: Філологія*. 2020. Т. 25, вип. 2 (22). С. 51-57.
22. Лавриненко С. Правова інформативність українських народних казок: лінгвокультурологічний аспект. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Vol. 4. С.197-205.
23. Литвин, О. Г. Мовно-етикетні формули. Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2024. Вип. 36. С. 21–25.
24. Масло О. В. Національно-культурний компонент у лексиці українських народних казок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2008. 22 с.

25. Маховська С., Тернавська Т. Концептосфера дитячого фольклору: функціональний аспект (за матеріалами Хмельниччини). *Філологічний дискурс*. 2017. Вип. 5. С. 194-206.
26. Межов О. Сучасні підходи до вивчення категорії звертання в курсі «Синтаксис української мови» для студентів-філологів. *Мова: класичне - модерне - постмодерне*, 2024. № 5. С. 170–185.
27. Овдійчук Л. М. Жанрово-стильові особливості сучасної авторської казки. *Літератури світу: поетика, ментальність, духовність* : зб. наук. праць ДВНЗ «Криворізький нац. ун-т». Вип. 4. К. : НВП Інтерсервіс, 2014. С. 220—227.
28. Олійников В. А. Семантична диференціація звертання (на матеріалі богослужбових текстів (акафістів) Української Православної Церкви. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна*. 2015. Вип. 58. С. 55-58.
29. Омельчук Ю. Лінгвістичні механізми творення текстів українського та англійського "тваринного епосу". *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика*. 2011. Вип. 14. С. 114-118.
30. Паливода С. Комунікативні можливості дієслівних односкладних речень у казках Емми Андіївської. *Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса, 01-02 грудня 2023 р.). Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023. С. 87 – 91.
31. Понамаренко В. Категорія звертання та засоби її вираження в індоєвропейських мовах: етапи історичного розвитку і сучасність : монографія. Київ : Дім Дмитра Бураго, 2008. 368 с.
32. Пономарів О. Звертання в поетичній творчості Івана Франка. Іван Франко: дух, наука, думка, воля: матеріали *Міжнародного наукового*

конгресу присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка. Львів, 2010. Т. 2. С. 220–222.

33. Приходько Н.А., Сімонова І.О. Форми звертання як соціолінгвістичний маркер (на матеріалі англomовної прози останнього десятиліття ХХ ст. – першого десятиліття ХХІ ст.). *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. Суми : СумДУ, 2013. Ч. 1. С. 67–69.

34. Рушак О. Звертання в українській та англійській мовах: спроба контрастивного аналізу. *Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови*. 2014. Вип. 22. С. 161–169.

35. Рябокінь Н. О. Мовна одиниця «звертання»: основні аспекти лінгвістичного вивчення. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*. 2022. № 2 (350), березень. С.14-24.

36. Саврасова-В'юн Т. О. Наративний підхід до інтерпретації літературної казки. *Вісник післядипломної освіти*, 2024. (27). С. 60-74.

37. Симоненко С. М. Психологічні особливості формування гендерної моделі поведінки у хлопчиків молодшого шкільного віку за допомогою українських народних казок. *Наука і освіта* : наук.-практ. журнал. 2008. № 7. С. 169-174.

38. Сімонова І.О. Форми звертання як соціолінгвістичний маркер (на матеріалі англomовної прози останнього десятиліття ХХ ст. - першого десятиліття ХХІ ст.). *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. Суми : СумДУ, 2013. Ч.1. С. 67-69.

39. Скаб М. Прагматичні функції номінацій адресата мовлення. Українська мова. *Науково-теоретичний журнал Інституту української мови Національної академії наук України*. 2003. № 4. С. 71-77.

40. Сліпченко О. Г. Оцінно-характеризувальна функція звертань в українській та англійській мовах. Мовний простір сучасного світу : тези доповідей ІХ Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 30 травня 2025 р.) / [орг. ком.: Куранова С. І. (голова) та ін.] ; Національний університет "Києво-Могилянська академія", Кафедра загального і слов'янського мовознавства [та ін.]. Київ : НаУКМА, 2025. С. 310-313.

41. Сметана І. І. Звертання в поетичному дискурсі Григорія Сковороди. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. Одеса, 2022. № 58. С. 148–151.

42. Сподарець В. І. Авторська казка на фольклорний мотив ("Казка про калинову сопілку" О. Забужко). *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Серія : Філологія. Літературознавство. 2016. Т. 276, Вип. 264. С. 107-111.

43. Тербик О. Включена кумуляція в українських народних казках. *Народознавчі зошити*. 2018. № 4. С. 989- 999.

44. Трищенко І.В. Семантичний контраст і нерівність в позиції звертання (на матеріалі англійської художньої прози). *Синопис: текст, контекст, медіа*. 2020. № 26(2). С. 66–72.

45. Чубань Т. В. Розмаїття звертальних форм у текстах українських народних пісень. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 26. Том 2. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 20-24.

46. Шабліовський В.Є. Казковий дискурс як об'єкт наукових досліджень (на матеріалі слов'янських, англійських, німецьких, французьких, іспанських, новогрецьких народних казок). *Слов'янський світ: Зб. наук. пр.* Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2009. Вип. 7. С. 81-108.

47. Шитик Л., Кулініч Д. Лексико-граматична специфіка епістолярних звертань (на матеріалі «Листів до Олеся Гончара», упорядник М. Степаненко). *Філологічні науки*. 2021. № 34. С. 35-45.

48. Шпілевая К. О. Засоби розкриття характерів у повісті Оксани Забужко «Казка про калинову сопілку». *Теорія та практика аналізу художнього тексту: сучасні вектори досліджень* : збірн. наук. статей. Одеса : Університет Ушинського, 2023. С. 193-197.

49. Янченко Ю. В. Жанрова своєрідність літературної казки та її перекладу. *Література в контексті культури*. 2009. Вип. 19. С. 368-374.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

50. Безушко-Граб Т. «Дмитрикова домашня тваринка» URL: [kazka](#) (дата звернення: 20.05.2025).
51. Безушко-Граб Т. «Пригоди пластикової Пляшки». URL: [prygody-plastykovoyi-plyashky](#) (дата звернення: 20.05.2025).
52. Безушко-Граб Т. «Як полюбить дощ» URL: [yak-polyubyty-doshh.html](#) (дата звернення: 20.05.2025).
53. Загнітко А. П. Звертання, його статус і функції. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=777> (дата звернення: 15.11.2025).
54. Заржицька Е. «Пилнки-пустинки». URL: <https://surl.li/hfitqu> (дата звернення: 20.05.2025).
55. Заржицька Е. Різдвяна казка «Коли засяє Зірка...». URL: <https://surl.li/mnxlxq> (дата звернення: 20.05.2025).
56. Збірка для вихователів і батьків : збірка авторських казок до інтегрованого курсу «дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» : 25 повчальних історій. Київ : Юнісеф, 2024. 64 с. URL: [zbirka-avtorskyh-kazok.pdf](#) (дата звернення: 15.11.2025).
57. Звертання. URL: [звертання](#) (дата звернення: 15.11.2025).
58. Звертання. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: [slovyk.me](#) (дата звернення: 15.11.2025).
59. Івна Т. «Казка про Урсика, або Як маленьке щастя знайшло дорогу додому» URL: [hkazka-pro-ursika](#) (дата звернення: 20.05.2025).
60. Клевцова Н. «Алгебра і цукерки». URL: <https://tales.org.ua/algebra-i-tsukerky> (дата звернення: 20.05.2025)
61. Клевцова Н. «Кінопрем'єра або солодке життя» URL: [natalia-klevtsov](#) (дата звернення: 20.05.2025).
62. Клевцова Н. «На ставку». URL: <https://tales.org.ua/na-stavku/> (дата звернення: 20.05.2025).
63. Клевцова Н. «Тисяча і одна ніч в Україні». URL: [tysyacha-i-odna-nich-v-ukrayini](#) (дата звернення: 20.05.2025).

64. Лапушена О. «Казковий сон» URL: <https://www.kotya.com.ua/kazkovyy-so> дата звернення: 20.05.2025).
65. Мельник С. Ініціальні та фінальні традиційні формули в українських і польських народних казках. 2025. URL: [publication](#) (дата звернення: 15.11.2025).
66. Прит Л. «Одного бажання мало» URL: [odnogo-bazhannya-malo](#). (дата звернення: 20.05.2025).
67. Прутська А. «Пригоди Яринки та Левка. «Весняний гість»» URL: [prygody-yarynky-ta-levka-vesnyanyj-gist](#) (дата звернення: 20.05.2025).
68. Прутська А. «Хто ж такий козак?» URL: [hto-zh-takyj-kozak](#) (дата звернення: 20.05.2025).
69. Сиводуб З. «Казка про хлопчика, що збирав зорі». URL: [kazka-pro-hlopchyka-shho-zbyrav-zori](#) (дата звернення: 20.05.2025).
70. Чабанюк І. «Повернення шпачка Барвінка». URL: [hposibnyk-dlya-vyhovateliv](#) (дата звернення: 20.05.2025).
71. Щур М. «Казка про лінивого Антона» URL: [kazka-pro-linyvogo-antona](#) (дата звернення: 20.05.2025).
72. Ярмиш Ю. «Тхір і курочка» URL: [tkhir-i-kurochka-iurii-iarmysh](#) (дата звернення: 20.05.2025).

ДОДАТОК

Додаток А

ЗВЕРТАННЯ В АВТОРСЬКИХ КАЗКАХ

ЛЮДИ	
Імена дівчат:	Імена хлопців
<p>– Вітаємо тебе, <i>Алінко!</i> [О. Лапушена «Казковий сон» URL: kazkovyyu-so дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Яриночко</i>, прокидайся! — промовив Левко [А. Прутська «Пригоди Яринки та Левка. «Весняний гість»» URL: prygody-yarynky-ta-levka-vesnyanyj-gist (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Я придумав дещо, дай мені свої гроші, <i>Богдано</i>, — звернувся до неї хлопець, — ми їх об'єднаємо і купимо однакові подарунки нашим мамам [Н. Клевцова «Кінопрем'єра або солодке життя» URL: kinoprem-yera-abo-solodke-zhyttya (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Маринко</i>, ну що поробиш — дощ. [Т. Безушко-Граб «Як полюбить дощ» URL: yak-polyubyty-doshh (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Маринко</i>, а йди-но сюди, — почулось татове [Т. Безушко-Граб «Як полюбить дощ» URL: yak-polyubyty-doshh (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– <i>Зосюню</i>, піди хліба купи! – попрохала мама [Е. Заржицька Різдвяна казка «Коли засяє Зірка...». URL: Різдвяна казка (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– <i>Зосю!</i> Виходь! <i>Зосю-у!</i> [Е. Заржицька Різдвяна казка «Коли засяє Зірка...». URL:</p>	<p>— Для когось він не дуже добрий, бо ти, <i>Максима</i>, накидав обгортки із цукерок у струмок, у якому мій дід і плаває багато моїх малюків [Л. Бондар «Вчинок Максимка», с. 7, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Олівере</i>, ти найпрудкіший серед нас, тож пливи якнайшвидше до нього і повідом про біду! [Л. Бондар, «Вчинок Максимка», с. 9, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Дякую тобі, <i>Іванку!</i> Тепер нам буде де жити! [І. Чабанюк «Повернення шпачка Барвінка», с. 31, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Допоможи, <i>Михайлику!</i> [Т. Бруяк «Михайликова пригода», с. 32, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Степанчику</i>, як ми можемо тобі допомогти? [В. Майор «Діти та Зайчик Степанчик», с. 35, ЗБІРКА</p>

<p>https://surl.li/gtiajb (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Степанчику</i>, будь ласка, проведи нас до твоєї грядки [В. Майор «Діти та Зайчик Степанчик», с. 35, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: hzbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– Ну що ж, <i>Урсику</i>, ласкаво просимо додому [Т. Івна «Казка про Урсика, або Як маленьке щастя знайшло дорогу додому» URL: kazka-pro-ursika (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– <i>Матвій</i>, ну що ти таке кажеш [Н. Клевцова «На ставку». URL: https://tales.org.ua/na-stavku/ (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Глянь, <i>Мирославе</i>, — звернулася вона до хлопця, цукерки такі дешеві тут, — і вказала на цінник [Н. Клевцова «Кінопрем'єра або солодке життя» URL: kinoprem-yera-abo-solodke-zhyttya (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Дмитрику</i>, їх у нас вже й так багато [Безушко-Граб «Пригоди пластикової Пляшки». URL: prygody-plastykovoyi-plyashky.htm (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— <i>Дмитрику</i>, та якого братика? [Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
Жіночі імена по батькові	Чоловічі імена
<p>— Дякую, Вікторії Дмитрівно! [М. Щур «Казка про лінивого Антона» URL: hkazka-pro-linyvogo-antona (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>– Шановний Інокентію, маємо важливу справу до вас, Ваша Величносте! – промовив я, підійшовши ближче [Т. Івна «Казка про Урсика, або Як маленьке щастя знайшло дорогу</p>

<p>— Знаєте, Вікторіє Дмитрівно, йому лише 7 років [М. Щур «Казка про лінивого Антона». URL: kazka-pro-linyvogo-antona (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>додому» URL: /kazka-pro-ursika (дата звернення: 20.05.2025)]. Доброго вечора, пане Віктор [М. Щур «Казка про лінивого Антона»]. — Отож, пане Віктор [М. Щур «Казка про лінивого Антона» URL: kazka-pro-linyvogo-antona.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
За статтю	
Жіноча стаття	Чоловіча стаття
<p>– Як тебе назвати, дівчинко? – ніжно промовила вона, дивлячись на нашого пухнастика [Т. Івна «Казка про Урсика, або Як маленьке щастя знайшло дорогу додому» URL: kazka-pro-ursika (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>— Добрий день, хлопчику! — мовив дідусь [В. Нестеренко «Лісовичок», с. 11, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)]. 25.— Стривайте, хлопці! Ви чому не прибрали все своє сміття після пікніка? [Р. Ковальчук «Ліс і Юрчик», с. 16, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)]. 26.— Чому ти сумуєш, хлопчику? [З. Сиводуб «Казка про хлопчика, що збирав зорі». URL: kazka-pro-hlorchyka-shho-zbyrav-zori.html (дата звернення: 20.05.2025)]. – Хлопці, ви чули? [Н. Клевцова «На ставку». URL: https://tales.org.ua/nastavku/ (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
Родинні зв'язки	
Тато	мама
<p>– Тату, а валізка тепер заспокоїться? – запитала Катруся за вечерею, після повернення з дитячого садочка [Н. Клевцова «Тисяча і одна ніч в Україні». URL: tysyacha-i-odna-nich-v-ukrayini</p>	<p>– Мамо, я сьогодні отримав десять балів по самостійній з алгебри, – радісно вигукнув Бодя [Н. Клевцова «Алгебра і цукерки». URL: algebra-i-tsukerky (дата звернення: 20.05.2025)]. – Мамо, вже ранок? [Н. Клевцова</p>

<p>(дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Тату, тату, я хочу братика! [Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Що то, тату? [Т. Безушко-Граб «Як полюбить дощ» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>«Тисяча і одна ніч в Україні» URL: tysyacha-i-odna-nich-v-ukrayini.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Ой, мамуся, поглянь, яка пляшечка гарненька! [Т. Безушко-Граб «Пригоди пластикової Пляшки». URL: prygody-plastykovoyi-plyashky (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Матусю, їй самій тут сумно лежати [Т. Безушко-Граб «Пригоди пластикової Пляшки». URL: prygody-plastykovoyi-plyashky.htm (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Мамо, мені нудно! Мамо, я хочу з кимось гратись! Мамо! [Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка»].</p> <p>— Мамо, знову дощ! [Т. Безушко-Граб «Як полюбить дощ» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
Тато - мама	
<p>1. — Мамо, тату, у мене є домашня тваринка! [Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>2. 3. — Мамо, тату, а ви знаєте хоч одного співака-їжака? [Л. Прит «Одного бажання мало» URL: odnogo-bazhannya-malo.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>1. — Мамо, тату, а ви знаєте хоч одного співака-їжака? [Л. Прит «Одного бажання мало» URL: odnogo-bazhannya-malo.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>1. — Мамо, тату, у мене є домашня тваринка! [Т. Безушко-Граб «Дмитрикова домашня тваринка» URL: yak-polyubyty-doshh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	
брат	Сестра
<p>— Братику, дивись! — вигукнула вона до Левка [А. Прутська «Пригоди Яринки та Левка. «Весняний гість»» URL: prygody-yaunyku-ta-levka-vesnyanyj-gist.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>— Ой, яка я рада, сестричко, що твоє ітло, яке освітлює всю кімнату, теж трібне! [В. Майор «Пригоди свічок», 9, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до регрованого курсу «Дошкільнятам — віта для сталого розвитку». URL: zbirka-torskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025)].</p>

Син	Донька
<p>— Ні. Дякую, синку [М. Щур «Казка про лінивого Антона». URL: kazka-pro-linyvogo-antona (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>— Синку, яка чудова новина! — з усмішкою на обличчі промовила мама їжачка [Л. Прит «Одного бажання мало» URL: odnogo-bazhannya-malo (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>Синку, у тебе все вийде! - підтримав тато [Л. Прит «Одного бажання мало» URL: odnogo-bazhannya-malo (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– Ти вже прибрав, синку? – поцікавилася Мама, яка вже не тільки приготувала обід, але й розклала посуд. [Е. Заржицька «Пилинки-пустинки». URL: Пустинки (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	
Бабуся	Дід
<p>— Дивись, бабусю, яка чудова пляшечка [Т. Безушко-Граб «Пригоди пластикової Пляшки». URL: prygody-plastykovoyi-plyashky (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	<p>– Діду, діду, ось цю казочку прочитай, про чоловіка з конем [А. Прутська «Хто ж такий козак?» URL: hto-zh-takuj-kozak (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
Онук	Онучка
<p>Любий мій онучку, це не просто чоловік, це – козак! [А. Прутська «Хто ж такий козак?» URL: hto-zh-takuj-kozak (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	
тітка	Дядько
<p>– Віддай яйце, тітко! [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: tkhir-i-kurochka-iurii-iarmysh.html (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	
Титул	
Принцеса	Принц
— Ну що, принцесо , влаштуємо	

<p>змагання? [Т. Данко «Твори добро», с. 28, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025).].</p>	
<p>Характер</p>	
<p>1. Попалася, злюко! [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok.pdf (дата звернення: 20.05.2025).].</p>	
<p>Природні явища</p>	
<p>— Любий Вітерцю, допоможи нам провчити нечемних хлопців, які залишили стільки сміття в лісі, — промовила Білочка. [Р. Ковальчук «Ліс і Юрчик», с. 16, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>— Зорі, любі, спустіться до мене! — попросив Тарас, простягаючи руки. [З. Сиводуб «Казка про хлопчика, що збирав зорі». URL: kazka-pro-hlorchyka-shho-zbyrav-zori (дата звернення: 20.05.2025).].</p>	
<p>Предмети побуту</p>	
<p>— Мене взяли, бо я найкраща серед вас. Ось ти, Бузкова Свічко, куди годишся? [В. Майор «Пригоди свічок», с.20, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>А ти, Зелена Свічко, взагалі вже й на свічку не схожа — потекла на свою порцелянову підставку... [В. Майор «Пригоди свічок», с.20, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p>	
<p>Клички тварин</p>	
<p>– Бач,– зрадів Тхір,– мій сніданок сам вигулюється. Гей, Чубарочко, я тебе з'їм! [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: htakhir-i-kurochka-iurii-iarmysh (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>1. – Агов, Чубарочко, прокидайся швидше та курчаток не забудь! [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: tkhbir-i-kurochka-iurii-iarmysh (дата звернення: 20.05.2025)].</p>	
<p>Птахи</p>	
<p>Пташка</p>	<p>— Гей, пташко, чого зажурилася? [І. Чабанюк «Повернення шпачка Барвінка», с. 30, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам —</p>

	<p>освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok (дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>– Чому ти плачеш, <i>пташко?</i> – запитала Алінка [О. Лапушена «Казковий сон» URL: kazkovuu-so дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>– Сідай, пташко, на своє дерево, – усміхнулася дівчинка [О. Лапушена «Казковий сон» URL: kazkovuu-so дата звернення: 20.05.2025)].</p>
<i>Лелека</i>	<p>— <i>Лелеко, лелеко</i>, прилітай до нашого двору! [А. Прутська «Пригоди Яринки та Левка. «Весняний гість»» URL: prygody-yaunyku-ta-levka-vesnyanyj-gist (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
<i>Куриця</i>	<p>Гаразд, <i>Курко</i>, тільки дивись, щоб яйця свіжі були. [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: tkhir-i-kurochka-iurii-iarmysh (дата звернення: 20.05.2025)].</p> <p>І тебе, <i>Курочко</i>, теж [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: tkhir-i-kurochka-iurii-iarmysh (дата звернення: 20.05.2025)].</p>
Тварини	
<i>Лисичка</i>	<p>— Чому зажурилася, <i>Лисичко?</i> [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 40, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>— Постривай, <i>Лисичко</i>, не гарячкуй! [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: _zbirka-avtorskyh-kazok.(дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>— Оце ти, <i>Лисичко</i>, марнотратниця! [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL:</p>

	<p>zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>— Ой, вибач мене, <i>Лисичко</i>, я так хотіла тобі допомогти, щоб ти гарною була! [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok (дата звернення: 20.05.2025).].</p> <p>— <i>Хом'ячку! Лисичко!</i> [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok(дата звернення: 20.05.2025).].</p>
<i>Хом'ячок</i>	<p><i>Хом'ячку! Лисичко!</i> [І. Чабанюк «Хом'як-рятівник», с. 41, ЗБІРКА АВТОРСЬКИХ КАЗОК до інтегрованого курсу «Дошкільнятам — освіта для сталого розвитку». URL: zbirka-avtorskyh-kazok (дата звернення: 20.05.2025).].</p>
<i>Тхір</i>	<p>– Ко-ко-ко! Не їж мене, <i>Тхоряко</i>, зараз! [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка»].</p> <p>– Потерпи, <i>Тхоряко!</i> – каже Чубарочка [Ю. Ярмиш «Тхір і курочка» URL: tkhir-i-kurochka-iurii-iarmysh (дата звернення: 20.05.2025)].</p>